

Slovinci četrtino — od celotnega izvoza

Medtem ko znaša vrednost jugoslovanskega izvoza na konvertibilno področje lanske leto 8667 milijard din z indeksom 102,5, smo iz Slovenije izvozili na to področje za 2061,5 milijarde din, z indeksom 111,1; to je skoraj četrtino jugoslovanskega izvoza. Če izvajamo slovenski izvoz, vidimo, da so druge republike izvozile na konvertibilno področje z indeksom 100,1 kar pomeni, da so ostale na ravni iz leta 1967.

Komunist — 28. II. 1969

Če skrbe le za svoje ulice

Na nedavni občinski konferenci ZK v Svilačju je predsednik občinske skupščine Miodrag Savić rekel: — Skupščina ne more uspešno izvršiti svojih nalog, če so v njej odborniki, ki zastopajo samo interese svoje ulice.

Politika — 2. III. 1969

Koromandija in Indija

Danes je, na primer, dogodek, potovati v Ameriko, ali Indijo. Zato pravzaprav ni nenavadno, da so Jugoslovani pokupili vse razpoložljive sedee v letalu družbe Air India, s katerim bodo čez nekaj dni — podeli na 11-dnevno križarjenje po indijskem podkontinentu. Prvi jugoslovanski turisti v Indiji so plačali za karte nič manj kot po 6250 dinarjev, vendar vprašanje cene zanje najbrž ni bilo najvažnejše.

Odrekli so se celo govejim zrezkom (krave v Indiji so svete živali).

Dnevnik — 3. III. 1969

Celjsko povprečje

Koliko so torej zaslužili lani zaposleni Celjani. Stevilke pravijo, da v povprečju vsak mesec 946 novih dinarjev, sicer pa v gospodarstvu 927, v negospodarskih organizacijah pa 1038.

Novi tednik — 6. III. 1969

Konvertibilnost tekstilne industrije

Z izvozom je tekstilna industrija lani ustvarila devizni dotok v višini okrog 365 milijonov dolarjev oziroma je dosegla rezultate, ki so še ugodnejši od uradno prikazanih. Poudariti pa velja, da se je lani ne le povečal obseg izvoza, marveč se je izboljšala tudi njegova regionalna usmeritev. Izvoz na konvertibilna tržišča, zlasti v Italijo, ZR Nemčijo, ZDA in Švedsko, je bil namreč v skupni vrednosti izvoza v letu 1968 udeležen z 72,4 odstotka nasproti 61,9 odstotka v letu 1967.

Gospodarski vestnik — 28. II. 1969

Obutev in republike

Največ obutve proizvaja industrija Hrvaške, ki je v letu 1967 proizvedla 35,5 odstotka vse obutve, sledi ji Srbija s 30,7 odstotka, na tretjem mestu pa je naša republika, ki je izdelala lani 18,6 odstotka vse obutvene proizvodnje.

Delavska enotnost — 1. III. 1969

Rekord na asfaltni džungli

Na vsakih 10.000 vozil so v Italiji nastali 16,4 smrtnih žrtev. Italiji sledi Zahodna Nemčija s 13,7, Avstrija z 12,7, Švica 10,6, Belgija 9,8, za temi pa se vrste Holandija, Danska, Norveška in šele potem ZDA s 5,3.

In kje je Jugoslavija v tej statistični razpredelnici? Naše dežele ne prštevaajo v to družino, ker ne sodimo v avtomobilske sile, vendarle pa lahko svoje mesto tudi sami izračunamo. Namreč v letu 1967 (za minulo leto natančni podatki še niso znani), smo v Jugoslaviji zabeležili na vsakih 10.000 motornih vozil 62,7 mrtvih.

Primorske novice — 1. III. 1969

V žalostnem vrhu alkohola

Le malo je držav, kjer bi bil alkoholizem tako razširjen kot v Jugoslaviji, oziroma v Sloveniji. Statistiki trdijo, da porabimo v Jugoslaviji 15 do 20 litrov čistega alkohola na enega prebivalca v enem letu. To pa je številka, ki nas postavlja v žalostne vrhove svetovne lestvice o porabi alkohola!

Se bolj neprijetno pa je javno povedati drugo žalostno resnico: da si naša družba ne prizadeva, da bi alkoholizem omejila, še manj pa, da bi ga zatrla.

Nedeljski dnevnik — 2. III. 1969

Zaradi tega ne bo krivega lasu

Natakar Djordje Srbov, ki je delal v gostilni Sloboda (sestavni del kmetijske zadruge Izvor v Bogdanovcu) je lani pri oddajanju dnevnega izkupička pozabil oddati petnajst dinarjev, ki jih je zaračunal gostom za razbite kozarce. Sekretar zadruge je zaradi tega na svojo roko natakarka odpustil, ne da bi bil o tem obvestil disciplinsko komisijo.

Natakar se je zaradi tega pritožil pri občinskem sodišču v Djevdjelju. Sodišče je sedaj odločilo, da je odpust neveljaven, razen tega pa mora zadruge povrniti natakarku 9000 dinarjev osebnega dohodka, ki ga ni dobival, odkar je bil odpučen, povrnil pa mora tudi vse sodne stroške.

Poznavatelji zatrjujejo, da zadrugne mu sekretarju zaradi te zgodbe nihče ne bo skrivil lasu.

Delo — 6. III. 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERSIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

LETO VII
12. III. 1969
ŠTEV. 10

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

IX. kongres ZKJ

Včeraj se je začel v Beogradu IX. konres Zveze komunistov Jugoslavije. Pred njim so bili že republiški kongresi, kar bo prav gotovo vplivalo na njegovo vsebino in sklepe.

Poglavitne točke kongresnega programa so: predlog resolucije »Socialistični razvoj Jugoslavije na osnovi samoupravljanja in naloge Zveze komunistov«, predlog resolucije »Zveza komunistov Jugoslavije v borbi za enakopravne mednarodne odnose, za mir in socializem«, resolucija o idejno-političnem razvoju in sprejem novega statuta ZKJ.

IX. kongres naj bi temeljito analiziral rezultate, dosežene v izvajanju gospodarske reforme, in vzroke težav, ki so zavirale izvajanje sklepov VIII. kongresa. Nedvomno bo kongres nov mejnik v razvoju našega samoupravnega sistema, nov korak v uresničevanju naše revolucije.

Kongres zaseda v veliki dvorani doma sindikatov. Njegovo delo spremlja 700 novinarjev.

Kongres svopada s 50. obletnico ustanovitve Komunistične partije Jugoslavije. Ta jubilej so delegati počastili s slovesno sejo.

O poteku kongresa v tej številki ne moremo še poročati, zato pa izražamo iskreno željo, da bi delo uspešno opravil in postal — kakor prejšnji kongresi — kažipot za nadaljnji razvoj naše socialistične domovine.

Udeležencem pohoda „Po poteh partizanske Ljubljane“

Kakor vsako leto bo tudi letos dne 11. maja v počastitev praznika osvoboditve mesta Ljubljane tradicionalni pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«. Na pohodu bodo poleg drugih udeležencev sodelovale tudi partizanske enote in sicer domicilne enote NOV mesta Ljubljane: Tomšičeva brigada, Ljubljanska brigada, VOS, partizanski kurirji in vezisti. Zborna mesto vseh enot bo pred Skupščino SRS v Šubičevi ulici dne 11. maja ob 10. uri dop., od tod dalje bodo formirane brigade krenile ob določenem času do Trga revolucije z godbo, prapori, ešalonom Armije in predstavniki krajevnih organizacij ZZZB NOV.

Na Trgu revolucije bo predsednik Mestnega sveta Ljubljane podelil spominske plakete XIII. pohoda »Po poteh partizanske Ljubljane«.

Po končani proslavi na Trgu revolucije bo na Ljubljanskem gradu »tovariško srečanje« s kratkim kulturnim programom in organiziran »partizanski golaž«. Če bo vreme ugodno, bo srečanje na prostem, drugače pa v zaprtem prostoru.

Bivše borce enot Tomšičeve in Ljubljanske brigade, VOS, partizanskih kurirjev in vezistov naprošamo, da se v čim večjem številu prijavijo za sodelovanje in svojo prijavo dostavijo Odboru za pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«, Ljubljana, Beethovnova ul. 10, soba štev. 9, kjer lahko dobijo potrebne informacije vsak petek od 16. do 17. ure. Organizirana je dejurna služba.

Predsednik odbora za pohod
»Po poteh partizanske Ljubljane«
Stadler Franc — Pepe I. r.

PRED TRETJO SKUPŠČINO ZZZB NOV

Urejanje zadev članov združenj VVI

V poročilu republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, pripravljenem za tretjo skupščino, ki bo 27. marca, je tudi izčrpno opisana dejavnost pri urejanju zadev članov združenj VVI.

Med drugo in tretjo skupščino ZZZB NOV Slovenije si je organizacija vsestransko prizadevala pospešiti urejanje socialno zdravstvenih zadev vojaških vojni invalidov. Pri tem so zelo aktivno sodelovale tako komisija VVI pri republiškem odboru ZZZB NOV, komisija pri občinskih odborih in pa združenja ter sekcije VVI. V Sloveniji namreč deluje 271 združenj in 227 sekcij VVI pri združenjih borcev NOV, v katerih je vsega 28.564 članov. Večina združenj je zelo delavni, slabša pa je ponekod dejavnost sekcij VVI pri združenjih borcev.

Pri urejanju zadev vojaških vojni invalidov je bilo v zadnjem obdobju kar precej uspehov. Družinski invalidskim upravičencem so uredili zdravstveno varstvo, zboljšali je položaj tistih vdov in staršev padlih borcev, ki so ostali povsem sami. Invalidnino so jim zvišali od 100 na 150 dinarjev mesečno.

Ker vse te zadeve ureja zvezni zakon o vojaških vojni invalidih, pravi poročilo da so se s 1. januarjem letos invalidnine osebnih invalidov delno zvišale, da pa

še znatno zaostajajo za dvigom osebnih dohodkov delavcev.

Vdove umrlih invalidov I. in II. skupine, ki so prejemale dodatek za postrežbo in tujo pomoč, dobivajo sedaj invalidnino do višine tega dodatka, ki znaša 524 dinarjev mesečno.

Med tem je bil sprejet tudi republiški zakon o vojaških vojni invalidih, s katerim je bil zvišan invalidski dodatek, ublaženi pa so bili tudi cenzusni pogoji in iz poročila posnemamo tole ugotovitve.

Prevedba upravičencev do invalidskega dodatka po novem republiškem zakonu je opravljena. Urejenih je tudi večina novih zahtevkov za invalidski dodatek. Po podatkih, ki jih imamo na voljo, je 30. novembra 1968 prejelo invalidski dodatek 7808 upravičencev. Na novo je ta dodatek priznan 1538 invalidskim upravičencem, predvsem vdovam in staršem padlih borcev.

Za financiranje invalidskega varstva prenesenega na republiki, je federacija odstopila republiki 7,8 odstotka od zveznega prispevka iz osebnega dohodka. Za zboljšanje invalidskega varstva v republiki pa prispeva dodatna sredstva tudi republika sama.

Toda med invalidskimi upravičenci, zlasti med vdovami in starši padlih borcev, ki imajo nekaj zemlje, se pojavlja precej težav. Večina letih je že v letih in bolnih in ker zemlje ne morejo obdelovati živijo v slabih socialnih razmerah. Zato bo potrebno cenzus dohodka iz kmetijstva ponovno proučiti in ga ublažiti.

V nadaljnjem se poročilo dotika zdravstvenega varstva in ugotavlja, da je seznam zdravil, ki jih ni mogoče dobiti na recepte, vse večji, pa tudi prispevek za recepte močno obremenjuje zlasti bolezenske invalide in tiste z odprtimi ranami.

Kako se invalidi poslužujejo toplaškega in klimatičnega zdravljenja nam pove podatek, da jih je na takem zdravljenju bilo leta 1964 skupaj 1251, a v letu 1967 je to število naraslo na 1460. V tej zvezi pa je opisano tudi delo zdravniških komisij.

Da se rehabilitacija vojaških vojni invalidov bliža svojemu koncu nam potrjuje podatek, da je leta 1968 bilo na poklicni rehabilitaciji le še 19 invalidov medtem, ko jih je v letu 1963 bilo 118. Toda poklicna rehabilitacija je tesno povezana z zaposlovanjem in pravičnim zaposlovanjem invalidov. Večina delovnih kolektivov je vedno pokazala razumevanje za zaposlovanje vojaških vojni invalidov. So pa tudi primeri, da delovne organizacije obznanjšanju števila zaposlenih silijo med prvimi invalide v predčasno upokojitve.

Zanimivi so podatki ki se našajajo na oskrbovanje z orto-

- vsak dan — najnovejše vesti iz vsega sveta
- vsak ponedeljek — obširna športna poročila in družinska stran za žene in matere
- vsak petek — posebna priloga z radijskim in televizijskim sporedom
- vsako soboto — 12 strani »priloge za konec tedna« reportaže — romani v nadaljevanjih — mali oglasi

VSAK DAN
V VSAK DOM

DELO

Dogodki tedna

Ob 50-letnici KPJ je v proglasu CK ZKJ med drugim rečeno: »To je čas, ki vsem nam, delavcem, kmetom, izobražencem, mladini nalaga: — da še bolj razvijamo proizvodne moči socialistične skupnosti in tako ustvarjamo pogoje za povečanje gnotnega blagostanja in za hitrejši kulturni napredek vseh; — da z doslednim razvijanjem samoupravljanja in socialistične delitve po delu odstranjujemo vsako birokratsko posredovanje med delavcem in rezultati njegovega dela in da uveljavimo delo za edino merilo gnotnega in socialnega položaja človeka.

Med kandidati za poslanca družbenopolitičnega zbora zvezne skupščine je tudi znani komik in igralec Miodrag Petrović — Čkalja, ki ga je predlagalo Združenje dramskih, likovnih in glasbenih umetnikov Srbije. Možu, ki smo se mu navajeni le smejeti, domala ne bi verjeli, kako resno je vzel na znanje svojo morebitno poslansko vlogo. Dejal je: »V skupščini se bom obnašal kot človek, ki ljubi svojo deželo, ki zna razlikovati dobro od slabega. Tak bom, kakršen sem bil v vlogah preprostega majhnega človeka, zaradi česar so me vzljubili.«

Vihar, ki je vršal okrog Zahodnega Berlina že nekaj tednov in povzročal pravo »vojno živcev«, je zdaj mimo, čeprav se utegnejo kazati posledice še nekaj časa. V Z. Berlinu so izvolili novega predsednika Zvezne republike Nemčije. Kiesingerjeva krščansko-demokratska stranka je kandidirala za novega predsednika države sedanjega obrambnega ministra Schröderja, Brandtova socialno-demokratska stranka pa pravosodnega ministra Heinemann. Po tretjem glasovanju je bil z neznatno večino glasov izvoljen 70-letni dr. Gustav Heinemann. Tesen izid je znamenje ostrih naspotij v liberalni svobodni demokratični stranki, ki se je sprva odločila v celoti podpreti Heinemann, na volitvah pa je del njenih poslancev glasoval za Schröderja.

V odnosih med »socialističnimi« državam je popolna zmeda. Na daljnovzhodni meji med SZ in LR Kitajsko je na reki Usuri prišlo do oboroženega spopada, ki je terjal na obeh straneh tudi žrtve. Razumljivo je, da zdaj obe strani zvrčata krivdo na drugo in prav tako romajo ostre protestne note iz Pekinga v Moskvo in iz Moskve v Peking. Iz vseh koncev Kitajske prihajajo vesti o velikih demonstracijah, demonstracije pa so tudi v SZ. V Moskvi pravijo, da je nesramni vdor oddelka vojakov kitajske vojske na sovjetsko ozemlje — premišljena provokacija, ki so jo organizirale kitajske oblasti z namenom otežiti položaj na meji. Kitajska protestna nota pravi, da so na otok Damanjski vpadle sovjetske čete, ki da so tako kršile suverenost kitajskega ozemlja, da ga je priznavala kot nesporno kitajskega že »neenakopravno sklenjena rusko-kitajska pogodba iz leta 1860. Poročajo, da so demonstranti v Pekingu popolnoma blokirali poslopje sovjetskega veleposlaništva. Kaj se bo še izcimilo iz tega oboroženega spopada — je vprašanje prihodnjih dni. V spopadu je padlo 31 sovjetskih obmejnih stražnikov.

V Cape Kennedyju so uspešno izstrelili ameriško vesoljsko ladjo »Apollo 9« z vesoljci McDivittom, Scottom in Schweickartom. Vesoljska ladja je začela krožiti okrog Zemlje 12 minut po izstrelitvi, 5 minut po aktiviranju rakete — velikanke »Saturn 5« pa so vesoljci vzpostavili radijsko zvezo. Med desetdnevnim poletom okrog Zemlje so prvič podrobno preizkusili »Lunin trajekt«, s katerim nameravajo pristati na Luni sredi letošnjega leta. Vesoljci so opravili v vesolju nevarne naloge. Med najvažnejše sodi poskus prehoda iz ladje v vozilo za pristanek na Luni. Kot poročajo, se je preizkus z Luninim trajektom popolnoma posrečil, s čimer so utrli pot za pristanek človeka na Luni.

Nova predsednica izraelske vlade je nekdanja zunanja ministrica Golda Meier. Po sestanku izvršnega sveta vladajoče stranke Mapai, ki je podprl njeno kandidacijo, je izjavila, da je doslej še vedno upoštevala odločitve vodstva svoje stranke, zato bo tudi z odločitvijo, naj sprejme kandidacijo za novega predsednika vlade, temeljito premislila. Podprli so jo vsi ministri iz stranke Mapai, ki ima v 22-članski koalicijski vladi kar 14 ministrstev. Njeni kandidaturi je baje nasprotoval le obrambni minister Moša Dayan. Kljub nasprotovanju je bila za predsednico izraelske vlade izvoljena Golda Meier.

Odkar je sirski obrambni minister general Aasad odstavil režim predsednika Atasija, v Damasku ni bilo mogoče zvedeti nobenih podrobnosti o razpletu sedanjega spora med sirskim vojaškim in civilnim vodstvom. Prevladuje mnenje, da je vojska spretno izbrala sedanji napeti položaj z Izraelom, ustrezno razvrstila čete in postavila opozicijo pred dejstvo. Nekateri politiki iz prejšnje vlade odhajajo iz države, drugim prete za aretacijami.

Prvo zasedanje nove romunske skupščine bo 12. marca. Skupščina bo izvolila nove organe, izvolili pa bodo tudi novo vlado. Volitve v novo romunsko veliko ljudsko skupščino so bile 2. marca. Udeležilo se jih je 99 odstotkov volivcev.

Sovjetska zveza in Poljska sta pozvali vse države, naj podpisajo in ratificirajo mednarodno konvencijo, s katero bi časovno ne omejevali preganjanja vojnih zločincev in zločinov proti človeštvu. O tem sta predložili predlog resolucije na zasedanju komisije OZN za človekove pravice, ki je v Zenevi. Resolucija SZ in Poljske prav tako zahteva, naj države skrbno preiskujejo vojne zločine in zločine proti človeštvu, odkrivajo zločince, jih aretirajo in da repatriirajo vse tiste, ki še niso bili kaznovani za svoje zločine.

Na slovesnem sprejemu na čast posadke vesoljske ladje Apollo 9 so sporočili, da je predsednik Nixon imenoval dr. Thomasa Paineja za šefa državne uprave za astronautiko in vesoljske raziskave.

Zvezni izvršni svet je sklenil, da bo Jugoslavija odprla 11 novih konzularnih predstavništev v Švedski, Franciji, Zahodni Nemčiji, Avstriji, Avstraliji in Libiji. S tem naj bi pomagali mnogim našim delavcem in izseljencem, ki so zaposleni v teh državah. V zahodni Evropi je zaposlenih več kot 350 tisoč Jugoslovancev.

Osrednja proslava 50. obletnice ZKJ za Slovenijo bo 21. aprila v Ljubljani. Takrat bo slovesna seja CK ZK Slovenije, na katero bodo povabili tudi vse preživele predvojne revolucionarje. Proslave ob tem jubileju bodo vse leto, največ pa med 21. aprilom in 25. majem. Zelja je, da bi bile proslave tudi spodbuda za proučevanje delavskega gibanja in zbiranje zgodovinskega gradiva.

Postavka, ki so jo namenili za obrambo v novem proračunu ZAR, je najvišja, kar so jih v zgodovini Egipta določili v ta namen. Podrobnosti sicer niso znane, vendar je Naser izjavil, da je treba dati vojaškim izdatkom absolutno prednost, ker ne obstaja upanje za politično rešitev krize na Bliznjem vzhodu, razen če bo sovražnik spoznal da ga morajo prisiliti k umiku z orožjem.

V Vietnamu ogenj ne poneha. Sile osvobodilne fronte so z raketami in minometi napadle 35 mest in vojaških oporišč v Južnem Vietnamu. Cilj napadov je bil tudi Saigon in sicer le nekaj ur prej, preden bi moral priti ameriški obrambni minister Laird. Domnevajo, da se bo le-ta pogovarjal s saigonskimi funkcionarji o umiku ameriških čet. Po sporočilu ameriškega poveljstva je od 1. januarja 1961 v Vietnamu padlo 32.376 ameriških vojakov.

Dva meseca po poskusnem poletu sovjetskega potniškega orjaka TU-144, je prvič poletelo veliko britansko-francosko potniško letalo z delta krili concorde. Spremljali so ga upi, vredni dve milijardi dolarjev, kolikor so porabili za njegovo načrtovanje in gradnjo.

S SEJE RO ZZZB NOV SLOVENIJE

Izvedeni bodo vsi lanski sklepi skupščine SR Slovenije

Seje predsedstva republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, ki je bila 7. marca in ki jo je vodil predsednik Franc Leskošek, sta se udeležila tudi podpredsednik izvršnega sveta Vinko Hafner in predsednik komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije Vlado Černe.

Na seji so razpravljali o informaciji o uskladitvi pokojnin, o nekaterih problemih borcev, ki še niso urejeni in o predlogu razdelitve dopolnilnih sredstev za priznavalnine borcem za leto 1969.

O uskladitvi pokojnin se je potem, ko je tovariš Vinko Hafner obrazložil zakaj IS ne more spremeniti svojega predloga, razvila zelo stvarna razprava o stališčih republiškega odbora ZZZB NOV, kakor tudi o sklepu izvršnega sveta.

Spričo tega ker IS zaradi finančnih razlogov ne more spremeniti svojega sklepa, a predsedstvo republiškega odbora vztraja na svojem predlogu sistemske ureditve, bo izvršni svet SR Slovenije izdal v prihodnjih dneh odlok o vsklajevanju pokojnin na temelju svojega sklepa, a v obrazložitvi skupščini pa sporočil, da ostane do

nadaljega odprto vprašanje razlike med sklepom IS in predlogom predsedstva republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, ki sloni na sklepu skupščine SR Slovenije. Komunalni zavodi za socialno zavarovanje bodo takoj začeli izvajati odlok o uskladitvi borčevskih pokojnin.

Podpredsednik IS Vinko Hafner je nadalje sporočil, da bo IS dostavil republiškomu odboru predlog odloka o dodatku za zaposlene borce, v katerega bodo vključeni tudi tisti borci iz Slovenskega Primorja in Istre, ki so z lani sprejetim zakonom pridobili status borca; zvišan pa bo tudi dodatek za leto 1969.

Sprejet bo tudi zakon o priznavalninah ter odlok o porazdelitvi sredstev občinam za graditev stanovanj za borce.

Vsi ti zakoni in odlok bodo sprejeti verjetno že pred skupščino ZZZB NOV Slovenije, s čimer bodo izvedeni vsi sklepi, ki jih je lani marca sprejela skupščina, le sklep glede uskladitve borčevskih pokojnin bo izveden samo delno.

Iz obrazložitve predloga o raz-

delitvi dopolnilnih sredstev za priznavalnine borcem NOV za leto 1969 izhaja, da je ta sredstva lani prejelo 29, letos pa jih prejme 38 občin. Lani je republiški sekretariat za finance nakazal v ta namen 3.100.000 dinarjev, letos pa je pripravljenih 3.350.000 dinarjev.

Potem, ko so se člani predsedstva seznanili s predlogom liste za odbor republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, delegatov za zvezno skupščino ZZZB NOV Jugoslavije in za člane zveznega odbora, ki jo dobijo občinski odbori ZZZB, da bodo predlagali eventuelne spremembe, so člani predsedstva sklenili predlagati republiški konferenci SZDL, naj za prihodnji mandatno dobo ponovno kandidira za predsednika skupščine SR Slovenije Sergeja Kraigherja, a za predsednika izvršnega sveta Staneta Kavčiča.

Pred koncem seje sta predsednik Franc Leskošek in sekretar Stane Bizjak iskreno čestitala podpredsedniku Francu Kresetu — Cobanu k njegovemu 50-letnemu življenjskemu jubileju. Prisrčnim čestitkam so se pridružili tudi ostali člani predsedstva. V. M.

Primerne pokojnine so možne le ob sedanjih dolžini delovne dobe

Pred kratkim so na seji sekcije za vprašanja samoupravnih odnosov in invalidsko pokojninskega zavarovanja pri Republiški konferenci SZDL Slovenije razpravljali o zveznem načrtu tez za sistem pokojninskega zavarovanja in o poročilu delovne skupine skupščine SRS za preučitev sistema zdravstvenega in invalidsko-pojninskega zavarovanja. Seje so se udeležili tudi predstavniki nekaterih občinskih konferenc, republiškega zavoda za socialno zavarovanje, republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije, republiškega sveta ZSS, Društva upokojencev SRS ter nekaterih večjih delovnih organizacij. Ker so že sektorski posveti predstavnikov občinskih konferenc SZDL lani v oktobru opozorili, da med vsemi nalogami v zvezi s sedanjimi razmerami in novimi predlogi o pokojninskem zavarovanju vzbujajo pozornost zlasti medsebojna odvisnost med starostjo, delovno dobo in pokojnino, so razpravljali predvsem o teh vprašanjih.

Poudarili so, da sta v pokojninskem sistemu pglavni vprašanji starost, ki jo mora zavarovalec izpolniti, da si pridobi pravico do starostne pokojnine in njen vpliv na odmero pokojnine, ter delovna doba posameznega zavarovanca oziroma možnost, da si zavarovalec z izpolnitvijo določene delovne dobe pridobi starostno pokojnino, ne glede na leta starosti in delovne zmožnosti. Nedvomno je namreč dolžina dobe, skozi katero bo posameznik užival pokojnino, bistven element za določitev pokojninskih osnov in določanje prispevkov za pokojninsko zavarovanje.

Iz razpoložljivih podatkov je ugotovljeno, da moški stopajo v pokojno poprečno pri 56,6, ženske pa pri 54,6 letih starosti. Poprečna doba uživanja pokojnin znaša pri moških 18,2, pri ženskah pa 21 let.

Odgovor na vprašanje, kakšna naj bo začetna starost za pridobitev starostne pokojnine, je odvisen od tega, kakšne pokojnine želimo. Ali smo za nizke, ali pa za primernejše pokojnine? Nizke pokojnine bi bile zelo daleč od dejanskih osebnih dohodkov. Bile bi na meji eksistenčnega minimuma. Najbrž ni dvoma, da bi se večina delovnih ljudi odločila za tak sistem pokojninskega zavarovanja, ki bo zagotovil siceršnemu ob določeni starosti pravno socialno in ekonomsko varnost. Primerne pokojnine pa lahko družba zagotovi le, če bodo izdatki za te pokojnine v določenem zmogljivem sorazmerju do narodnega dohodka. Vedeti moramo namreč, da so sredstva za pokojnine odvisne od starostne strukture upokojencev in od števila let uživanja. Uživanje pokojnine pa je zopet odvisno od začetne starosti, s katero priznamo pravico do pokojnine in od poprečne življenjske dobe. Ker življenjska doba raste, se podaljšuje tudi doba za izplačevanje pokojnin. Pri tem pa moramo tudi upoštevati, da se hkrati podaljšuje tudi delovna zmožnost človeka.

Po obstoječih podatkih je število zavarovancev od leta 1965 do 1968 v Sloveniji poraslo za vsega 0,3 odstotka, število upokojencev pa za 15,01 odstotka. Stanje ne bi bilo tako slabo, če bi se z naraščanjem izdatkov, večala tudi produktivnost. Vemo pa, da je storilnost rasla mnogo počasneje. Tako smo prišli do nesorazmerne porasta izdatkov za pokojnine, o katerih pa vsi trdimo, da niso primerne. Iz gradiva delovne skupine pri skupščini SRS pa vidimo, da bi število upokojencev do leta 1990 poraslo kar za 59.000, če bi starostno mejo zo-

pet znižali za 5 let. Vse to jasno kaže, da je treba sistem pokojninskega zavarovanja urediti izključno na temelju rentabilnostnega računa, kajti le na tej osnovi postavljeni zakonski predpisi lahko zagotove zavarovancu pravno, ekonomsko in socialno varnost.

Če bi delovno dobo skrajšali, bi to prav gotovo slej ko prej pripeljalo v stanje, da bi morali pokojnine zmanjševati. Na seji pa je bilo omenjeno, da bo treba še naprej ohraniti sistem beneficiranja in da bi kazalo preučiti tudi vprašanje odkupa let. To bi seveda prišlo v poštev šele tedaj, ko bi zavarovalec dosegel določene osnovne pogoje za pokojnino. Vse gradivo, ki ga je pripravila delovna skupina pri republiški skupščini bo v kratkem zbrano v obliki brošure in predloženo širokemu krogu občanov, da bi na javnih razpravah na to zavzeli svoja stališča.

Sekcija pri republiški konferenci SZDL Slovenije pa je sporočila, naj bi organizacije SZDL in druge družbeno-politične organizacije, aktivno pristopile k organiziranju javne razprave o »zveznih težavah« in prej omenjenem gradivu delovne skupine republiške skupščine. Pri tem pa priporočajo da naj bi se na javni razpravi, ki bo trajala do 31. maja letos, v pogledu temeljnih družbeno-političnih izhodišč o bodočem invalidsko-pojninskem zavarovanju, zavzela taka stališča, ki bodo v skladu z našimi družbenimi in ekonomskimi možnostmi. BRANKO BLENKUŠ

Srečanje bivših internirancev

Člani sekcije bivših internirancev v nacističnih taboriščih iz tolminske občine so na nedavnem tovariškem srečanju sklenili poživiti svojo dejavnost. Organizirali nameravajo več skupinskih izletov, ki bi jih združili z obiskom nekdanjih uničevalnih taborišč in posvetili posebno skrb tudi vzdrževanju spomenikov tisočim umrlih v teh taboriščih. Dalje so sklenili, da se bodo aktivno vključili v predložitve priprave in se zavzeli za to, da pridejo v nove skupščinske organe najposposobnejši ljudje, ki bodo zavzeto delali za družbeni in gospodarski napredek občin.

Tajnik občinskega odbora ZZZB Tolmin Karel Čufar je seznanil udeležence s stanjem urejanja občinskih zadev internirancev v taboriščih. Do zdaj je bilo pozitivno rešenih 200 primerov, rešiti bilo treba še 388. Občinski odbor ZZZB je namreč ugotovil, da je bi pa jih bilo v taboriščih 588 Tolmincev, umrlo pa jih je 276.

Srečanje je potekalo v prisrčnem tovariškem vzdušju. V. P.

Trgovini

BOREC

v Ljubljani, Titova 17
in Mariboru, Partizanska 5

Priporočata cenjenim kupcem:

- vse knjižne izdaje založbe »Borec«
- tedensko nova dela priznanih slovenskih umetnikov — slikarjev in kiparjev
- dekorativne, umetniško izdelane predmete za opremo stanovanj in uradov
- osebne okrasne predmete za žene in može, posebno mlada dekleta, po zadnji modi

Besede naših dopisnikov

Novice iz Spodnje Idrije

V nedeljo, dne 9. febr. 1969 so se člani ZB Spodnja Idrija zbrali na svoji redni letni skupščini. Kljub visokemu snegu je bilo navzočih 40 članov. Pregledali so delo svoje organizacije v preteklem letu in ugotovili, da je bilo uspešno.

Pokazalo se je, da se je organizacija ZB uveljavila v družbeno-političnem življenju na vasi, da se ni zapirala v svoje lastne probleme, temveč le-te vedno poskušala reševati z vsemi prizadetimi činitelji na vasi. Prepričani so, da je taka oblika dela pravilna in da je s tem treba nadaljevati.

V jubilejnim letu proslavljanja 25. obletnice vstaje primorskega ljudstva so organizirali v sodelovanju z ZB Idrijske Krnice in ZB Kanomlja proslavo v Idrijskih Krnicah, na kraju, kjer sta bila zverinsko umorjena dva borca Vojkove brigade. Poleg tega pa je organizacija ZB tesno sodelovala z ostalimi družbeno-političnimi organizacijami na vasi, posebno ob praznovanju dneva žena in drugih prireditvah. ZB je prav tako v sodelovanju s SZDL priredila na predvečer dneva republike sprejem za svoje padlih borcev NOV. Ob tej priložnosti je osnovna šola pripravila za povabljen krajši kulturni program. Predsednika SZDL in KS pa sta v svojih pozdravnih govorih spomnila udeležence na tiste čase, ko so naši najboljši sinovi dajali svoja življenja za to kar danes imamo.

Ob tej priložnosti je bila vsakemu svojcu podarjena spominska knjiga s posvetilom, ki naj ostane v družinskem arhivu kot spomin na žrtve, ki jih je od nas terjal narodnoosvobodilni boj. Na skupščini so se dogovorili tudi o bodočem delu. Želimo, da bi bil novi odbor kos številnim nalogam.

J. J.

Uspela skupščina ZB Pridvor

Združenje borcev Pridvor nad Koprom je imelo pred kratkim zelo uspešno skupščino. Člani so z odobravanjem podprli program dela, ki ga je za ta kraj izdelala SZDL in ki med drugimi predvideva tudi praznovanje petindvajsetletnice ustanovitve prvega NOO za koprski okraj in postavitev spomenika padlim borcem iz Pridvora in okoliških zaselkov. Na skupščini so dalje ugotovili, da so borci Pridvora živahno sodelovali v vsem družbenem dogajanju tega kraja, za kar gre za sluga dosedanemu odboru, ki ga je prizadevalo vodil Viljem Turk. Družinske priznave so zadovoljivo rešene, neurejenih pa je ostalo še nekaj stanovanjskih vprašanj. Kmetje-borci si ne upajo vzeti posojila, ker se boje, da ga ne bodo mogli vrniti. Sklenili so nuditi vsi potrebno skrb ostalim in bolnim borcem in enoglasno podprli volilni program in soglašali s predlogom, da se voli-

jo v predstavniške organe mladi ljudje.

Zahvalili so se za pomoč, ki so jo organizirala nekatera podjetja iz Pirana in Kopra, še posebej pa predsedniku občinske skupščine Koper Miru Kocjanu za njegova prizadevanja za napredek podeželja.

Skupščini ZB Pridvor je prinesla prisrčne pozdrave tudi delegacija Zveze mladine. V pozdravnih besedah je mladinka Zlatka Trošt poudarila, da se bo mladina vestransko vključila v delo, ki ga predvideva obširni program SZDL in s tem dokazala, da ceni prizadevanje bivših borcev in pridobitve, ki so jih dosegli z bojem in žrtvami. Predsednik mladinskega odbora se je zahvalil borcem za pomoč pri ureditvi mladinskega kluba.

Udeležba na skupščini je bila stooctotna!

M. P.

Velika dejavnost in udeležba

Podeželska ZB so že končala letne skupščine, za katere je značilna velika udeležba članstva. Razprave na teh skupščinah niso zajele le borčevskih vprašanj, ampak tudi naloge splošne ljudske obrambe, družbeno dejavnost drugih organizacij, delo krajevnih skupnosti, komunalna vprašanja posameznih krajev in vasi itd.

V brežiški občini so ugotovili, da so ZB med najbolj delavnimi organizacijami v občini in mnogokrat pobudnik raznih akcij, ki jih izvajajo druge organizacije za urejanje skupnih zadev vseh občanov. V brežiški občini (pa ne samo v brežiški!) pogosto pravijo, da bi bili veseli, če bi lahko na zборе volivcev zbrali toliko ljudi kot jih prihaja na skupščine ZB.

Nekatera ZB kažejo pri svojem delu tudi posnemanja vredno samostojnost pri zbiranju denarja za urejanje položaja svojih članov. Lep primer je odbor ZB Dobrova. To združenje šteje 115 članov. S prireditvami so zbrali toliko denarja, da so vsakemu članu plačali deset kopeli v zdravilišču Čateške toplice.

Glede klimatskega zdravljenja na račun socialnega zavarovanja so borci, kot je znano, najbolj prizadeti. Prav v brežiški občini pa imajo zdravilišče za zdravljenje bolezni, ki pogosto tarejo borce, kot so revma, išias in podobne. Celo iz tujine prihajajo v te toplice invalidi, za naše pa pogosto ni možnosti, ker ni denarja.

V letošnjih razpravah je zavzela vidno mesto tudi narodna obramba, oziroma obrambna vzgoja prebivalstva. Združenja borcev so bila tudi pri tem kar najbolj delavna. Na Bizeljskem je ZB dala pobudo za ustanovitev strelske družine. Za ta koristni šport kaže veliko zanimanje tudi mladina, kar je potrdila velika udeležba na ustanovnem občnem zboru, ki se ga je udeležilo kar 70 ljudi. Strelske družine nameravajo ustanoviti tudi po drugih krajih, kjer jih še ni.

Kajpada razprava ni mogla mimo osebnih vprašanj borcev. Počasno urejanje njihovih zadev,

različna merila za podeljevanje družbene pomoči, neurejene stanovanjske zadeve in ponovni slab izglede, da to vprašanje vendar že enkrat spravimo s sveta. Marsikje so se spet obregnili ob merila za invalidski dodatek in ob sramotnih 12 dinarjev družinske invalidnine. Posebno hudo kri povzročajo primerjave med invalidninami, ki jih izplačuje Nemčija in med našimi. Take primerjave so stalna spotilka na območjih, kjer so pogostni tako eni kot drugi primeri in povzročajo upravičeno negotovanje prizadehtih.

P. ROMANIC

Vesti iz Nove Gorice

V ponedeljek 24. februarja so člani mestne organizacije ZB NOV Nova Gorica imeli svojo redno letno skupščino. V uvodnem poročilu in v razpravi so dokaj temeljito pretresli svoje delovanje v preteklem letu in se obenem tudi domeni o delu za prihodnje obdobje.

Predhodno so rezervni oficirji ter vojaški vojni invalidi imeli svojo letno skupščino. To mestno združenje je namreč tako številno, saj šteje nekaj nad 1100 članov in članic, da sta omenjeni dve organizaciji še posebej organizirani, vendar v okviru mestne organizacije ZB NOV. Organizacija ima lastno pisarno, ki jo bodo tako organizirali, da bo v bodoče še bolj dostopna članstvu. Zavzeli so se tudi za to, da bodo vse tri organizacijske skupine (ZB, ZROP in VVI) bolje povezali med seboj s pomočjo novega koordinacijskega odbora.

VVI so na svoji skupščini v soboto 22. februarja predlagali kot kandidata za občinskega odbornika tovariša Franca Martiča-Dušana. Ker je omenjeni tudi član ZB in rezervni oficir, so ga na svoji letni skupščini 24. februarja predlagali in sprejeli tudi člani ZB NOV.

Nad 370 udeležencev skupščine se je soglasno izreklo za to, da ZROP ostane v enakem organizacijskem odnosu do borčevske organizacije kot doslej, odločili so se torej proti ločitvi.

Občinski komite KPS v Novi Gorici že pripravlja program prireditve za praznovanje 50-letnice KPJ. V ta program sodijo tudi prizadevanja, da bi letos v Novi Gorici odkrili spomenik narodnemu heroju Jožetu Srebrničju. Za to prireditev govorijo več razlogov. Jože Srebrnič je znan sodelavec Ivana Regenta. Je Solkanec in sodi med prve komuniste na Goriškem po prvi svetovni vojni. Kot član KPI je bil slovenski poslanec v rimskem parlamentu, dokler ni bila KPI prepovedana. Letos julija bo poteklo 25 let, ko se je utopil v Soči. Z odkritjem spomenika temu zaslužnemu možu bodo Novogoričani dostojno praznovali 50-letnico KPJ in spomin njegove smrti. Jeseni pa nameravajo po njem poimenovati tudi novogoriško gimnazijo.

Mestna organizacija ZB NOV v Novi Gorici je doslej združevala svoje članstvo v naslednjih me-

Žalna svečanost na Stari Sušici

V nedeljo, 16. marca bo na Stari Sušici žalna svečanost ob 25. obletnici smrti 16 padlih tovarišev.

Dne 12. marca 1944 je močna sovražnikova enota v tej vasi presegla 1. bataljon Istrskega odreda, ki je v okolici Pivke mobiliziral nove borce. Večini borcev je uspelo rešiti se, padli pa so bataljonski komisar Stanko Morgon-Iztok, četni komisar Andrej Zegruš ter borci Milan Prelec, Ludvik Prelec, Karel Novak, Leopold Družina, Franc Mevlja, Jože Ludvik, Avgust Toškan, Ciril Kogoj, Ljubica Mučunović, Franc Hrovatin, Zeljo Radović in Franc Stanič. Osem borcev je bilo ranjenih, padla pa sta tudi načelnik VOS tovariš Niko ter Polkovnik Zdravko Prebelič, ki sta potovala iz glavnega štaba na štab 9. korpusa in sta bila ob napadu v vasi.

Odbor Istrskega odreda vabi vse preživle borce odreda kot tudi borce 5. bataljona 2. brigade Vojske državne varnosti, aktiviste in domačine, naj se udeležijo žalne svečanosti, ki se začne ob 11. uri.

Odbor Istrskega odreda

stnih predelih: center, Pristava in železniška postaja. Na letošnji skupščini pa se je z njo združila tudi organizacija iz Kromberka. Zaradi tega so na skupščini tudi izvolili 25-članski upravni odbor, v katerega so prišli nekateri novi člani in tudi nekaj članov, ki stanujejo na odročju Kromberka.

Na skupščini so sprejeli sklepe, ki obvezujejo vse članstvo in novoizvoljeni odbor za delo v tekočem letu. Čeprav je v sklepih dan največji poudarek družbeno političnemu delovanju, so se še posebej zavzeli za to, da si bodo tekom leta prizadevali doseči takšno rešitev po kateri bi družbeno pomoč socialno prizadetim organizirali preko posebnega republiškega sklada, ker občinska skupščina kljub vsej dobri volji ni v stanju, zadovoljiti vseh potreb.

Z odobravanjem so podprli vsi navzoči predlog, naj se ustanovi novo odlikovanje, in sicer: Red narodnega heroja svobode in miru jugoslovanskih narodov, ki bi se kot prvemu podelil predsedniku Titu.

CIRIL ZUPANC

Iz prizadevanja - uspehi

Delo v združenjih borcev je različno in različni so tudi uspehi. Zato lahko presodimo enoletno dejavnost ZB Milana Česnika v ljubljanski občini Vič-Rudnik po poročilu in razpravi na letni skupščini.

Na prvem mestu je tesno sodelovanje ZB s SZDL, krajevno skupnostjo, Zvezo prijateljev mladine, VVI, RK in borci za severno mejo. Predstavniki vseh teh so prisostvovali skupščini.

Ob lanskem dnevu žensk so člani odbora ZB skupaj s predstavniki drugih družbeno-političnih organizacij obiskali vse starejše članice. Na grobu narodnega heroja Milana Česnika so prav tako skupno postavili spominsko ploščo, za dan mrtvih so obiskali njegov grob skupaj s pionirji osnovne šole Vič. Sodelovali so tudi ob sprejemu kurirčeve pošte.

Za dan borca so priredili izlet za člane in obiskali kraje borb v Zgornjem Igu in na Krimu.

Končali so že pred leti začeto kroničko terena itd...

To so le najvažnejši uspehi ZB Milana Česnika. Razprava na skupščini, ki se je udeležilo res lepo število članov, so govorili o negovanju tradicij NOB, o družbeno političnih zadevah na terenu v zvezi z bližnjimi volitvami, o družabnem življenju, o borčevskih pokojninah, o zdravstveni proble-

matiki borcev, pa tudi o »TV-15« o katerem so rekli, da je zanimiv in potreben vsakemu članu.

Vmes pa so se vrstili pozdravni govori prisotnih zastopnikov drugih organizacij. Skupščino je pozdravil tudi predstavnik občinskega odbora ZB.

Sprejeli so tudi program dela za prihodnje leto in izvolili v nov odbor večino dosedanjih članov, ki so s svojim neumornim delom dokazali, da je mogoče doseči v ZB kar lepe uspehe.

V. M.

Skupščina ZB Dobrova pri Ljubljani

22. februarja je bila v Zadružnem domu na Dobrovi pri Ljubljani skupščina ZB. Kljub slabemu vremenu je bila udeležba zelo dobra. Po poročilih predsednika ZB, nadzornega odbora in blagajnika se je razvila živahna razprava. Ugotovili so, da je bila v pretekli mandatni dobi posvečena posebna skrb starim in bolnim članom ZB. Za novo leto so skupno s KS Dobrova pri Ljubljani obiskali 98 članov, rojenih pred letom 1895 in jih obdarili, za socialne šibke pa predlagali ZB NOV občine Ljubljana-Vič-Rudnik pomoč. Devet članov je prejelo enkratno žensko pomoč v višini 200 do 300 novih dinarjev. Obiskali so tudi vse bolne člane, vsakemu umrlemu pa kupili venec in ga spremili na njegovi zadnji poti. Gmotni položaj organizacije je zadovoljiv, kar je znak dobrega gospodarjenja. Veliko zanimanje so pokazali člani za izlet, ki ga organizirajo vsako leto in sprejeli predlog, da bi se v poletnih mesecih odpeljali na Pokljuko. Obsojali pa so počasno reševanje prošelj za priznanje udeležbe v NOV v delovno dobo in zasliševanje nekaterih prič, ki nimajo niti pojma o NOB. Sklenili so, da bodo na te pomanjkljivosti opozorili tudi Zavod za socialno zavarovanje.

Po končani skupščini so udeležencem predvajali kratkometražne filme o odkritju spomenika na Dobrovi pri Ljubljani pred dvajsetimi leti, odkritju spomenika v Horjulu in o potovanju po Španiji. S predvajanjem filmov so se spomnili mnogih že pokojnih članov ZB Dobrova pri Ljubljani in jih videli pri njihovem delu. Za vse člane ZB in povabljenе je bila pripravljena tudi skromna zakuska.

J. K.

Ob tabornem ognju

Težave ob uveljavljanju zakonitih pravic

Znano je, da so vojaški vojni invalidi oproščeni vseh prispevkov v zvezi z zdravljenjem, razen prispevka za zdravila.

Tako je po zakonu!

Da bi imeli dokaze za ta zakonska določila imajo v svojih zdravstvenih knjižicah uradno potrdilo službe invalidskega varstva pri občinskih skupščinah, da so res vojaški vojni invalidi. (Tisti, ki tega potrdila nimajo, naj si ga pač oskrbijo.)

V večini primerov, ko se vojaški vojni invalidi poslužujejo teh svojih pravic, to potrdilo zadostuje. Toda dogajajo se tudi mno-

ge neprijetnosti, ki jih v tej zvezi doživljajo posamezni vojaški vojni invalidi. Ko jih pošlje splošni zdravnik na specialni pregled, se je zgodilo, da so od njih terjali prispevek, kot ga morajo plačati drugi socialni zavarovanci. A ne gre samo za to.

O primeru, ko niso v zobni ambulanti hoteli izročiti invalidu zobne proteze, dokler ni plačal določenega prispevka, smo pisali že lani. Dogajajo pa se tudi druge nevesočnosti.

Vojaški vojni invalid je hudo zbolel. Zdravnik je odredil prevoz z rešilnim avtomobilom v bolnišnico. Ko so reševalci prišli ponj, so zahtevali najprej prispevek tisoč starih dinarjev in vse dokazovanje, da so vojaški vojni invalidi tega oproščeni ni pomagalo.

Plačati, ali pa ga ne peljemo, se je glasil odgovor — in invalid oz. njegova žena je plačala pristojbino. To se je zgodilo v Ljubljani.

Drugi primer — tudi iz Ljubljane. V zobni ambulanti je invalid pokazal potrjeno zdravstveno knjižico, kot dokaz, da je oproščen prispevka, a zahtevali so naj jim pokaže odločbo, ki je seveda ni imel s seboj. Ko je bilo zdravljenje končano so ga pisмено pozvali naj jim prinese odločbo.

Ponekod hočejo videti invalidsko izplačilno knjižico. Druge zopet invalidsko zdravstveno kartono imajo samo tisti vojaški

vojni invalidi, ki niso socialni zavarovanci.

Povsem razumljivo je, da vse to močno razburja vojaške vojne invalide, ki doživljajo take nevesočnosti. Krivični pa bi bili, če bi trdili, da se taki primeri dogajajo povsod, toda ponekod se dogajajo. Zato bi morala služba invalidskega varstva pri občinskih skupščinah ponovno opozoriti vse zdravstvene ustanove na pravice, ki jih glede brezplačnega zdravljenja uživajo vojaški vojni invalidi in katero potrdilo zadostuje za dokaz teh pravic.

V. M.

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

Ples za življenje

V drugi polovici januarja 1942 je dobil rajonski odbor OF Šentjernej nalogo, naj pošlje zbrano orožje in strelivo v kočevske gozdove.

Spravili so ga v zaboje in uskladiščili pri Kušljanu na žagi, nato pa v moji kleti za povrtnino. Za prevoz smo določili semanji dan v Novem mestu, da ne bi vzbudili preveč pozornosti. V Novem mestu je bil namreč »Antonov sejem« na torek po sv. Antonu, ki je 17. januarja.

Popoldne je bilo mrzlo in megleno, po globokem snegu je vodila samo ozka gaz do moje hiše, ki stoji bolj na samem ob potoku, na gornjem koncu Šentjerneja. Kmalu po drugi uri popoldne so prišli, kot smo se bili dogovorili, trije fantje. To so bili Vinko Štemberger, posestnik in mesar, Ivan Krhin-Faruk ter pokojni Vid Kušljan. Imeli so nalogo pripraviti sani, naložiti nanje orožje ter urediti vse drugo za prevoz.

Sani so privlekli pred kletna vrata, jaz pa sem jim dal ključ in se vrnil v hišo, da bi skozi okno opazoval okolico. To sta že delala tudi moja dva sinova Ciril in Marjan. Bil sem precej v skrbeh, ker sem pričakoval tudi zdravnika dr. Dušana Rejo in njegovo ženo Zvezdo. Oba naj bi bila prišla k meni kot na obisk, dejansko pa naj bi prevezala hudo ranjenega partizana Janeza Lovšina iz Ribnice. Ranjen v trebuh je že dlje časa ležal skrit v moji podstrešni sobici.

Žena je pravkar jemala kruh iz peči, tedaj pa je Marjan pri oknu s čudnim glasom zakričal: »Atel!« Ozrl sem se skozi okno in odrevel. Zagledal sem namreč, kako se pomika proti naši hiši čez most skupina vojakov v gosjem redu. Skozi možgane me je preblisnilo, da smo izdani, da bodo prebrskali hišo ter našli orožje in ranjenca, pa še zdravnik in njegova žena naj prideta povrh!

Podzavestno sem zaklical ženi v kuhinjo: »Mici!« Ta je najbrž po

glasu zaslutila, da se je moralo zgoditi nekaj posebnega.

Planila je v sobo in pogledala skozi okno ter zagledala prihajajoče Italijane. Takoj nato je skočila skozi vežo k hišnim vratom, stopila na prag ter začela pozdravljati ter vabiti v hišo. Stopila je tudi nekaj korakov v sneg, pograbila prvega, vodjo patrolje, mladega, drobnega in majhnega seržanta pod pazduho in ga potegnila v hišo. Bil je doma s Sicilije, najbrž kak študent. V sobi je igral nov,

močan radijski sprejemnik neko divjo polko. Ze sta se žena in sergente vrtela, možiček je bil več v zraku kot na tleh. Za ženo je bilo lahko, saj je bila gostilničarjeva hči in kot taka zelo dobra plesalka. Kmalu se je natepla v sobo vsa patrolja, občudovali so ples svojega vodje. Medtem je Ciril privlekel od neke od oguljene igralne karte, zvalil Italijane za peč in že so začeli igrati za drobiž. Tudi Marjan za mizo se je lotil igranja, tako da je ostalo le še nekaj vojakov, ki se niso na tak ali drugačen način zabavali.

Zmuznil sem se v kuhinjo, zaklenil vrata za seboj, da ne bi kak Italijan stopil na dvorišče, in prinesel na mizo hlebec kruha. Lačni vojaki so začeli natepati še topel domač kruh. Tedaj sem stopil skozi mlin na dvorišče. Fantje, ki so nakladali orožje, so bili v kleti, zato niso videli Italijanov priti v hišo in zato tudi niso vedeli, da jih je polna soba.

Ko sem fantom precej razburjen povedal, kakšen je položaj, so presenečeni obstali. Brž smo z orožjem in s strelivom naložene sani potisnili pod kozolec, nametali nanje ajdove slame, nanjo pa poveznili in privezali kurnik. In že so zginili fantje prek vrta proti sosedovi hiši in nato na cesto.

Tedaj sem se spet skozi mlin vrnil v sobo. Tam je še vedno igral radijski sprejemnik, tokrat angleški valček. Žena je še vedno vrtela Sicilijančka, le da že nekoliko bolj umerjeno. Hlebec z mize je že izginil v vojaška usta in žepe, pri mizi in na peči pa so bili kar zamaknjeni v karte.

Spet sem izginil iz sobe, to pot na podstrešje, v sobico, kjer je trepetal ranjenec. Hitro sem ga spravil v skrivališče in ga pomiril, nato pa sem se spet vrnil v sobo, da ne bi zbudil pri vojakihi sum. Moj in ženin pogled sta se srečala. Uganila je, da je vse v redu. Brž je spustila Italijančka in odšla skozi kuhinjo na prosto, da bi si pomirila živce.

Toda v nas se je porodila nova skrb. Vsak čas bi moral priti zdravnik. Kako bomo opravičili njegov prihod, ko smo vsi zdravi, kako naj se znebimo Italijanov?

Sinova sta pospravila karte in drobiž, kruh so snedli... Sergentu, ki bi bil še rad plesal, komaj uspeh objasniti, da žena nima več časa za ples in naj zato pride kdaj drugič. Naposled nič kaj ve-

seli pobero iz kota puške in izginijo po poti, po kateri so prišli.

Komaj so izginili skozi vrata, že je stopila v sobo žena in me vsa razburjena vprašujoče gledala. Rekel sem ji, da je plesala, kot bi ji igral sam Paganini, odgovorila pa mi je, da je plesala za življenje nas vseh.

Prav tedaj pa je skozi zadnja vrata stopil dr. Reja z ženo. Nisem mu povedal, kaj se je pravkar zgodilo, saj bi se bil najbrž ustrašil. Sele ko je ranjenca prevzel in ko nama je z ženo zdravnik dal navodila glede ranjenca, sva se zavedela, kaj bi se bilo zgodilo, če ne bi bilo Italijanov tako spretno speljali. Našli bi orožje in strelivo, ujeli vse tri fante, pri preiskavi bi našli še ranjenca, ujeli zdravnika in ženo, hišo požgali in nas vse postrelili...

Ponoči sem večkrat stopil iz hiše in pogledal, kako je s sanmi z orožjem in strelivom. O štirih zjutraj sem vstal, zapregel konja ter dal vajeti in vozniško luč Vidu Kušljanu. Vprašal sem ga tudi, kaj bo naredil, če ga po poti zgrabijo Italijani. Vid mi je pokazal pištolo in dejal, da bo enega ali dva prevrnil, nato pa ušel. Tedaj sem spoznal, da še vedno ni konec nevarnosti. Vid bo res šel, če se kaj zgodi, toda dobili bodo konja in sani ter takoj ugotovili, čigava sta. Ze sem začel ukrepati, kaj bom naredil, če pripeljejo konja domov namesto Vida Italijani. Tedaj bi tudi jaz pobeignil.

Toda steklo se je vse srečno... O tem, kako so vozili orožje, je sicer že pisal Ivo Pirkovič leta 1968 v 13. številki »Dolenjskega listka«. Toda njegov opis je bil pomanjkljiv, ker ni točno zapisal, odkod je odšlo orožje na pot, da so ga namreč prenesli iz Kušljanove žage k meni in šele od mene na dvorišče Košakove gostilne v Novem mestu. Od tam pa so ga spravili k partizanom.

Prav tako je zapisal o moji kobilici, da je bila lena kljusa in mrha, ki ni hotela premikati nog. Res pa je, da je bila kobilica takrat stara 7 let, se pravi, v najlepših konjskih letih. Nihče drugi si ni upal za tako nevarno akcijo posoditi konja, zato sem ga moral jaz. Nekoč je žena z njo peljala ranjenca skoraj 70 km daleč, prek Žužemberka v Stično, v hudi zimi. Kobilica so domobranci ubili, zakaj ne vem, ker me ni bilo doma.

FRANC JERELE

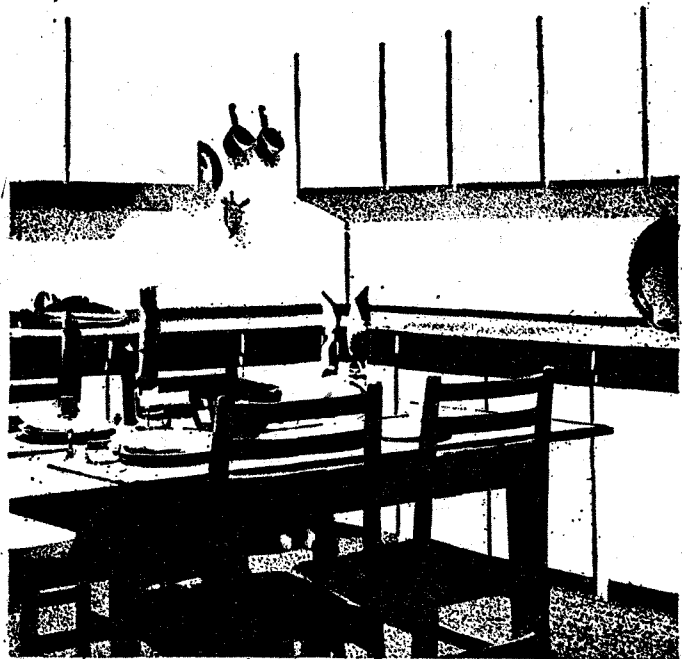
BORCEM,

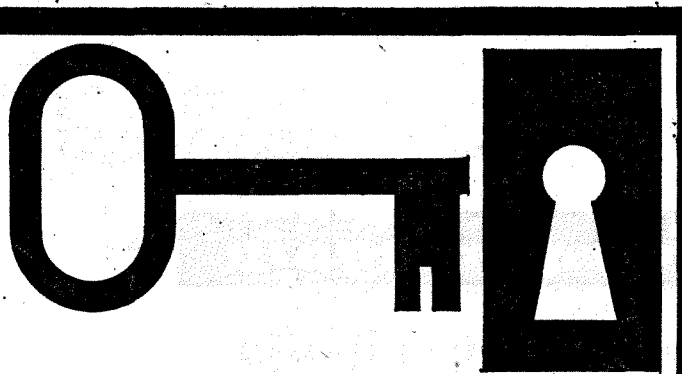
ki dobe stanovanja
nudimo vso opremo
na
KREDIT
do

1.000.000 SD

brez porokov

SLOVENIJALES

PROTI RJI

WD-40

induplati

Industrija platnenih izdelkov
Jarše, pošta Domžale –
Jugoslavija

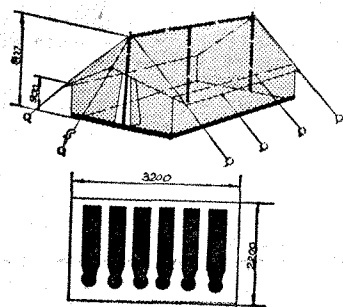
Telefon 72-010 — telex 31315-YU-IP1

ŠOTORI ZA TEHNIČNO UPORABO IN CIVILNO ZAŠČITO

ŠESTEREC

Šotor ŠESTEREC je iz bombažne tkanine, vodonepropustno impregniran in barvan z olivno sivo (SMB) barvo. Šotor ŠESTEREC je brez dna.

Posamezne palice aluminijevega ogrodja so povezane med seboj z vzmetmi in verižico. Vse palice ogrodja so eloksirane. Svetujemo vam, da postavite šotor vedno na tako mesto, kjer voda dobro odteka. Ko šotor podrete in zložite, pazite, da bo suh. V primeru, da ste šotor podrl v deževnem vremenu, skrbite za to, da ga boste najkasneje v 24 urah razgrnili in posušili.

LJUBLJANA

SPREJEMAMO PRIJAVE ZA IZLETE:

- Obrtniški sejem v Münchnu bomo obiskali v času od 17. do 20. aprila 1969;
- 9-dnevno potovanje v PARIZ in dolino Loire v času od 25. aprila do 4. maja 1969;
- Za ljubitelje cvetja ponavljamo tradicionalno potovanje v HOLANDIJO v času od 26. aprila do 5. maja 1969;
- Za prvomajske praznike bomo potovali po Italiji: Ravena — San Marino — Rim — Napoli — Capri — Pompeji — Firenze, v času od 26. aprila do 4. maja 1969;
- 17-dnevno turistično potovanje v ŠPANIJO, deželo bikoborbo in flamenca, prirejamo v času od 12. do 29. maja 1969;
- Sejem tekstila in oblačil v Frankfurtu si bomo ogledali v času od 20. do 25. maja 1969;
- Z letalom in avtobusi bomo potovali v Skandinavijo: Oslo — Stockholm — Helsinki v času od 10. do 26. julija 1969;
- Za planince smo pripravili zanimivo potovanje v Dolomite in na Mont Blanc v času od 14. do 19. julija 1969.

Prijave in informacije
v vseh poslovalnicah
SAP-Ljubljana!

Pisma uredništvu

Smo res tako ubogi

Pismo znanca iz domačega kraja me je opozorilo na problem človeka, ki je domala oslepel, na stare dni pa še ostal popolnoma sam. Akuten socialni problem, ki sem ga že prej poznal. Gre za človeka, ki zaradi prehlada v NOV postopoma izgublja vid. Na eno oko sploh ne vidi več, drugo pa mu je po zdravniškem izvidu opešalo za 85 odstotkov. Posledice prehlada so se pokazale šele čez leta, zato ni mogel uveljavljati pravice do invalidnine. Star je 60 let in popolnoma sam. Šele la- ni smo mu lahko izpostavili sto din mesečne priznavalnine. Ob teh borih sto din se obrega znanec v svojem pismu in pravi med drugim: »Je naša skupnost res tako uboga, da ne more nekdanjemu borcu in invalidu zagotoviti vsaj minimalno pomoč za skromno življenje?»

Ob tem primeru kot številnih drugih podobnih, ne morem zatisniti oči pred pripombami borcev zlasti v Beli krajini, kakršne pa bi seve gotovo slišal tudi na Primorskem, Notranjskem in drugih partizanskih področjih: zakaj tako neenotno reševanje socialnih in drugih problemov borcev, ki je v veliki meri odvisno od materialne moči posamezne občine? Pri tem pa še ugotovitev, da je največ borcev v gospodarsko manj razvitih občinah. In nadalje pripombe borcev v tej zvezi: »Moramo biti zato prikrasani, ker slučajno živimo v manj razviti občini? Takrat v času NOB se nismo borili za zaprte občinske meje, niti za posamezno občino, borili smo se za mnogo širše skupne interese...«

Kaj naj sedaj odgovorim znan- cu na njegovo pismo v zadevi ta- ko skromne družbene pomoči bor- cu in invalidu drugega kot to, da mu trenutno iz sredstev, ki so na voljo za te namene, ni mogoče nu- diti več, ker je takih primerov žal še veliko.

PETER ROMANČ

Tudi njega ni na spomeniku

Pred kratkim sem srečal v Ko- baridu starega borca Mirka Hra- sta in ga vprašal, če se je udele- žil letošnje žalne svečanosti ob 25. obletnici tragedije partijske

šole v Cerknem. Odvrnil mi je, da se je ni in sicer iz protesta, ker na spomeniku niso vklesali tudi imena njegovega takrat pad- lega brata Stefana, tečajnika.

Mirko Hrast mi je tudi pripo- vedoval, da je že pred petimi le- ti o tem, da ni njegovega brata na spomeniku, pripovedoval dve- ma tovarišema, ki sta bila med NOB v vodstvu in sta se tudi udeležila neke proslave.

Ime Stefana Hrasta pa je vkle- sano na spomenik ob grobnici pri cerkvi. Zato lahko verjamemo, da so predstavniki ZZZ občin tedaj že vedeli, da je bil tudi on med žrtvami, vendar niso ničesar na- redili, da bi njegovo ime prišlo na spomenik padlim tečajnikom.

Hrastova družina je imela pet sinov, izmed katerih so bili stir- je borci. Mirko je postal partizan 5. februarja 1943, do konca vojne se je bojeval v Gradnikovi in Gre- gorčičevi brigadi. Joško je postal partizan oktobra 1943 in je še istega leta padel kot kurir pri Starem selu. Janko je bil aktivist že spomladi 1942.

Stefana so poslali kot četrtega komisarja iz brigade v partijsko šolo. Padel je pri mostu sredi Cerknega skupaj z Jožetom Urši- čem Partizan je postal septem- bra 1943, ko je ušel od italijan- skih orožnikov, kjer je prej slu- žil.

Skrajni čas je že, da se popra- vi krivica, prizadejana Hrasto- vim!

IVAN KURINČIČ

Izgubili so mi dragocen spomin

Lani 25. marca sem poslal na naslov »ZZB NOV SRS-za muzej XVII. SNOB Simona Gregorčiča-Tolmina« dva dokumenta iz parti- zanskih časov, iz leta 1944, ko sem bil sekretar SKOJ Briško-beneške- ga odreda.

Na moje pismo, če so v Tolmi- nu prejeli oba dokumenta, sem dobil odgovor, da niso ne v mu- zeju, ne na občinskem odboru ZZZB in ne na odboru ZB Tolmin. Tudi na republiškem odboru ZZZB nimajo ničesar.

Torej sta se oba dokumenta nekje izgubila, ne vem po čigavi krivdi. Upam pa, da bo tovariš, ki bo to prebral, toliko pošten, da ju bo poslal tja komor spa- data, ali meni ali tolminskemu muzeju.

IVAN ERZETIČ, Smarje-Sap

Iščemo podatke

Muzej narodne osvoboditve Ma- ribor in ZZZ NOV Slovenj Gra- dec iščeta podatke o borcih Zi- danškove brigade, ki so padli 4. aprila 1944 pri Jesenku na Pohor- ju nad Slov. Gradcem. Ob prebo- ju iz hiše je padlo devet tovari- šev. Te so po borbi pokopali bli- zu Jesenkove domačije. Ob kon- cu 1945 leta je bilo od tod pre- kopanih devet borcev. 4 ali 5 so jih pokopali na pokopališču v Pa- mečah, medtem ko so druge od- peljali svojci v svoje kraje.

Navajamo doslej ugotovljena in delno ugotovljena imena padlih: TONE ARHAR »Notrajna«, dipl. pravnik iz Cerknice pri Rakeku (zanj so zbrani vsi podatki).

FRIDERIK OGRIZEK, aktivni podčastnik biv. jug. vojske, rojen 1912. leta v Limbušu ali v Slov. Gradcu Pred odhodom v Zidan- škovo brigado je živel v Dovžah in delal na žagi. Po vojni so ga svojci pokopali v Smartno pri Slov. Gradcu.

PRIBOVSEK (ime ni znano) »GORKI«. V brigadi se je zadrže- val kot instruktor obveščevalnega centra štaba IV. operativne cone. Doma je bil baje iz Šiške — Ljub- ljana.

»BINE«, politkomisar, 2. bataljo- na Zidanškove brigade. Od kod je bil doma, nimamo podatkov, kot tudi ne njegovega imena in priimka. V okolici Loč pri Slov. Konjicah bi naj imel sestro. K njej se je baje zatekel na zdrav- ljenje s Pohorja 1943. leta, potem ko je bil ranjen v prste na roki.

Pri iskanju podatkov za padle v tej borbi sta zanimivi izjavi dveh preživelih udeležencev. Dr. Bogdan Premrov je izjavil, da mu je rekel takoj po borbi sedaj že pok. Rajko Mithans, da sta poleg njega padla soborca iz njegove patrulje, ki je naletela na Nemce približno 150 m nad Jesenkovo hi- šo. Patrulja je bila namenjena proti Jesenkovega vrhu. Nekaj minut za tem, ko so Nemci uni- čili to patruljo, je sledil močan napad na Jesenkovo hišo. O teh padlih ni nobenih poročil.

France Hanžek iz Daniela nad Trbonjami pa je med drugim iz- javil: »Kot domačin s tega območ- ja in bivši borec Zidanškove bri- gade sem pozneje slišal, da so po borbi pri Jesenku našli dva mrt- va borca ob trbonjskem potoku, ki je pod Jesenkovo kmetijo. Po- kopali so ju na mestu, kjer so ju našli in mislim, da sta še se- danj tam pokopana.« Tudi o teh borcih nimamo nobenih podatkov.

Vljudo prosimo vse, ki vedo za kakršnekoli osebne podatke o padlih v tej borbi, da nam jih čimprej sporočijo.

MIRKO FAJDIGA

Pripoveduje: O. Križanovski-Igor

Piše: Mile Pavlin

Pogovor s črnogledim humoristom

● Ali se spomniš še kakšne okrogle z mitingovanja?

Se veliko in več. Tako je Saša spesnil tudi tole, ki je nismo peli, ampak recitirali:

Fašist na dopustu

Če gledate mene borca »soldata«, fašist sem, iz divizije »Macerata«. Prihajam zdaj z Balkana, da vidim te, o mia mamma.

Primo sem stal pri kanone v vasi pošiljal »bombone«, pa prišel ta hrvaški kanajla, kanon mi vzel je v batalja.

Potem sem imel mortaio, un minomet, zažgal ma mnoga vinska klet, malora, ma prišli banditi. Adio! Mia baceč z njima oditi.

Nažadnje mel sem ena »breda« v Jelenov žleb mi jo partizan uglela. Madona, ma force sem ušel da nisem morto, šam to sem vesel.

O mamma, v Sloveniji je šamo »bum-bum-višššš« banditi parlare »brigade juris« Partizano, ma nas samo tera ma kje je vittoria, porko guera!

Na mitingih pa nismo brili norcev samo iz italijanskih fašistov in vojakov, ampak tudi iz nemških. Med zadnjo vojno je bila zelo znana nemška vojaška pesem »Lili Marlen«, vse radijske oddaje so je bile polne. Zato ni čudno, da so si naši ljudje izmislili že leta 1941 nekje na Gorenjskem novo besedilo v slovenščini, seveda spet parodijo. Ta se je razširila s partizani po vsej Sloveniji in tako zajadrala tudi k nam v Gubčevo. Kmalu smo jo peli na vseh mitingih:

Gori na Gorenjskem
strojnice pojo,
nemškim tam soldatom
pri srcu je hudo.
Ne bom več v rajhu
delal drenj
zato dobil
bom križ lesen,
na grob Lili Marlen,
na grob Lili Marlen.

Čuj korake znane
tilho v noč gredo
to so partizani,
ki smrt nam prineso.
Hotel sem jesti
kruh maslen
pa bom dobil le križ lesen
na grob Lili Marlen
na grob Lili Marlen.

(Nadaljevanje)

Pravna posvetovalnica

Priznanje pokojninske dobe

Med vojno ste bili od avgusta 1943 v NOV in imate od tedaj dalje priznano dvojno štetje. Za- to boste šli kmalu v pokoj, ker boste v avgustu letos izpolnili 35 let pokojninske dobe. S tem v zvezi pa je še vrsta nejasnih vprašanj, od katerih rešitve za- visijo vaša upokojeva. Tako vas najprej zanima ali se v pokojni- sko dobo šteje čas pred 15 letom, ko ste bili pri svojem bratu za- posleni na njegovem posestvu in ste tam delali kot drugi delavci. Zanima vas ali se vam šteje čas od 14. leta dalje in pa sicer ves čas, ko ste bili zaposleni pri bra- tu. Potem ste šli s 17. letom za čevljarkega vajenca. Zanima vas ali se vam bo ta čas vajeniške dobe štel v pokojninsko dobo. Nadalje vas zanima, če se vam bo štel čas po osvoboditvi, ko ste bili od leta 1953 do 1960 zaposle- ni pri Gozdni upravi kot voznik. Plačevali ste samo davek 20 od- stotkov potem pa 30 odstotkov, obdavčeni ste bili torej za zasl- žek, niste pa plačevali prispevka

za socialno zavarovanje. Količino prosite se za nasvet za vašega prijatelja. Ta je bil kot italijan- ski vojak na Siciliji. Po osvobo- diti s strani zaveznikov se je ja- vil v NOV pa so ga potem Angle- ži na ovadbo bivšega jugoslovan- skega oficirja zaprli in mu dali na izbiro ali gre k italijanski vojski ali pa h kraljevi vojski. Zato do aprila 1944 ni mogel v NOV. Ta vaš prijatelj torej ni mogel pred 13. oktobrom v NOV in je zdaj močno prizadet, ker nima takih ugodnosti kot borci izpred 9. 9. 1943 oziroma bivši italijanski državljani pred 13. oktobrom 1943.

Kako je s štetjem pokojninske dobe? Predvsem velja, da se čas pred dovršenim petnajstim letom ne more všteti v pokojninsko do- bo. Po našem mnenju dejstvo, da ste bili zaposleni kot delavec na posestvu svojega brata, enako kot drugi delavci, ne more vpli- vati na to, da se vam ta čas ne bi štel v pokojninsko dobo. Se- veda bi bilo drugače, če bi bili pri bratu kot družinski član. Če ste bili delavec, bi se vam ta čas štel v pokojninsko dobo. Pač pa se vajeniška doba ne šteje v po- kojninsko dobo. Vajeniško raz- merje nima značaja delovnega razmerja. To razmerje ima zna- čaj šolanja. V temeljnem zakonu o pokojninskem zavarovanju si- cer ni nobene določbe, po kate- ni bi se vajeniška doba lahko šte-

la v posebno dobo za pokojnino. Drugače pa je s tistim časom, ko ste bili pri gozdni upravi zapo- sleni kot voznik. Odgovor na to je odvisen od okoliščin. Lahko gre za delovno razmerje, lahko pa le za delovno pogodbo. Odvisno je od okoliščin vsakega konkre- nega primera. Če so obstojali bi- stveni elementi delovnega razmer- ja (osebno delo, podrejenost pri opravljanju nalog, delovni čas, točno določen osebni dohodek) je mogoče govoriti tudi o rednem delovnem razmerju, ki se šteje v pokojnino, sicer pa ne.

Glede vašega prijatelja pa ve- lja sledeče: skoraj je dvomljivo, če bo vaš prijatelj uspel, da bi se mu priznalo svojstvo borca iz- pred 13. oktobra 1943, pa čeprav se je skušal prijaviti v NOV in je bil od Angležev zaprt na to prisiljen, da se vrne v italijan- sko vojsko. Za bivše italijanske vojaške velja, da se jim tudi čas zapora ali ujetništva šteje v po- kojninsko dobo, če so bili pred 9. 9. 1943 ujeti od zaveznikov, po 9. 9. 1943 pa do Nemcev, in so bi- li nato v ujetništvu. On ni bil ne eno ne drugo, kvečjemu je mo- goče šteti, da je bil v italijanski vojski v okviru zavezniških ar- mad, do vstopa v NOV. Toda po- sebnih ugodnosti, ki gredo bor- cem pred 9. 9. 1943 oziroma 13. oktobra 1943, pa najbrž ne bo mogel doseči.

Vojaška veda in tehnika

Svedska samohodna havbica

O švedskem »S« tanku, ki se odlikuje po tem, da je brez kupole in da je zato visok le dva metra, smo že pisali. Na šasijo tega tanka pa so sedaj Švedi vgradili havbico 155 mm in tako dobili močno samohodno oklepno orožje. Težko je 48 ton. Havbica lahko izstrelji na minuto 14 granat, ki lete več kot 25.000 metrov daleč. Kabina za posadko je hermetično zaprta in zavarovana pred kemijskimi, biološkimi in radiološkimi bojnimi sredstvi.

Ultrazvočni podvodni telefon »erus-2«

Neko francosko podjetje je konstruiralo ultrazvočni telefon, ki je namenjen za vzdrževanje telefonske zveze pod vodo med posameznimi potapljači ter med potapljači in njihovo matično postajo na ladji. Telefon je mogoče vključiti ali izključiti z gumbo na mikrofoni, ki je vgrajen v energijo iz nikel-kadmijevega akumulatorja, kar mu zagotavlja za večurno delovanje.

Telefon je vgrajen v poseben kovinski balon, ki je dolg 340 mm in širok 80 mm. Potapljač si ga z gumijastimi trakovi pritrdi za bedro. Balon lahko vzdrži do deset atmosfer pritiska, kar pomeni, da se potapljač, opremljen s takim telefonom, lahko spusti sto metrov globoko v vodo. Ko so ga preizkusili, so ugotovili, da telefon lahko uspešno uporablja na razdaljah tisoč in še več metrov.

Francoska transportna letala

Francosko vojaško letalstvo je prejelo prvo transportno letalo tipa »transall«. To letalo lahko prepele do 16 ton raznega tovora oziroma 66 povsem opremljenih padalcev. Na uro doseže nekaj več kot 500 kilometrov, leti pa lahko brez pristanca 5400 kilometrov daleč.

Francija je naročila petdeset letal te vrste, prejela pa jih bo do 1970. leta.

Helikopterji UH-1D za Zahodno Nemčijo

ZDA in Zahodna Nemčija sta sklenili pogodbo, po kateri bodo v Zahodni Nemčiji v koprodukciji z Američani izdelali 380 helikopterjev tipa UH-1D. To naj bi bilo storjeno do 1970. leta.

Koprodukcijski program zajema tri faze. V prvi bodo deset helikopterjev v celoti izdelali v ZDA in jih poslali v Nemčijo. V drugi fazi bodo v ZDA izdelali sestavne dele za 40 helikopterjev, vse drugo pa bodo dokončali v Nemčiji. V tretji fazi pa bodo že skoraj vse sestavne dele izdelovali v Zahodni Nemčiji.

Nova vojaška oprema za Turčijo

V Ankari so objavili, da bodo Združene države Amerike izročile Turčiji radarsko in komunikacijsko opremo za ankarško pokrajino. Oprema je vredna 15 milijonov dolarjev. To je uspeh dvostranskih pogovorov med ZDA in Turčijo, ki pa še niso končani.

Gre za komunikacijsko bazo, ki je znana pod imenom »poligon 23«. Ta ima sodobno radarsko in komunikacijsko opremo, stanovanjske prostore za 800 ljudi ter naprave za urjenje in vzdrževanje.

Plovna meteorološka postaja

Ameriška vojna mornarica je razvila povsem avtomatizirano plovno postajo, ki ima obliko skleda. Visoka je 2,3 in široka 12 metrov. Opremljena je z napravami za merjenje, zbiranje in oddajanje meteoroloških podatkov. Jambor z antenskimi in drugimi napravami je visok 12 metrov. Radijske naprave delujejo na treh kanalih, z električno energijo pa so preskrbljene za dve leti.

Nova meteorološka postaja zbira podatke o vetru, vlagi, padavinah, zarčanjih, refleksih vode, zračnem pritisku, magnetizmu, površinskih tokovih, višini valov, njihovih periodah ter smeri in o vodni temperaturi. Na sidru so v ustreznih razdaljah pritrjene naprave za merjenje temperature, pritiska in slanosti vode na raznih globinah. Postaja oddaja zbrane podatke na vsakih šest ur.

Protitankovsko vozilo

V zahodnonemške vojaške enote prihajajo nova protitankovska vozila, katerih posadko sestavljajo štirje vojaši, oborožena pa so s raketami SS-11. Vozilo je dolgo dobrih šest, široko tri in visoko dva metra. Je gosenično, doseže do 70 kilometrov na uro in je težko 24 ton.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Bodo bojne ladje potegnili iz naftalina?

Združene države Amerike so konec septembra 1968 napotile v nemirne vode okrog Vietnama bojno ladjo »New Jersey« in jo kot nekakšno plavajočo topniško baterijo začeli uporabljati za obstreljevanje ciljev v demilitarizirani coni. To so zahtevali ameriški poveljniki v Vietnamu. Ladja je doslej bila v sestavi rezervnega vojnega ladjevja v filadelfijski ladjedelnici. Dekonservacija in manjše preureditve so stale približno 21.500.000 dolarjev. Tako je »New Jersey« edina aktivna bojna ladja na svetu.

Bojna ladja »New Jersey«, ki pripada tipu »Iowa«, ima 45.000 ton, zgrajena pa je bila leta 1944. Oborožena je z 9 topovi 406 mm, dvajsetimi topovi 127 mm in osemdesetimi topovi 40 mm ter ima 2700-člansko posadko. Njeni motorji, ki imajo 200.000 konjskih moči, dajejo ladji hitrost skoraj 60 kilometrov na uro. Sicer je ladja dolga 270, široka pa 32 metrov. Temu tipu pripadata tudi »Missouri« in »Wisconsin«. Te tri ladje so razen japonskega »Yamata« največje vojne ladje na svetu.

Bojna ladja »New Jersey« je tudi še po dekonservaciji ohranila skoraj vse prejšnje taktično-tehnične značilnosti. Čeprav so aktivirali le polovico pogonskih naprav, še vedno zmora hitrost več kot 50 kilometrov na uro. Pri hitrosti 22 kilometrov na uro znaša njen doseg skoraj 30.000 kilometrov. Vseh topov tudi niso aktivirali. Zadržali so le devet najtežjih topov in dvajset topov 127 mm, medtem ko so topove manjšega kalibra odstranili. Sodijo namreč, da bodo ladjo lahko varovala pred morebitnimi napadi iz zraka letala z letalonosilk. Zato je ladijska posadka za 70 oficirjev in 1400 mornarjev manjša, kot bi bila sicer.

Za topove 406 mm, ki lahko obstreljujejo do 39 kilometrov oddaljene cilje, sodijo, da imajo njihove granate osemkrat večjo rušilno moč od topov 203 mm, s katerimi so oborožene težke križarke. Po nekaterih francoskih poročilih sklepamo, da so granate 406 mm opremljene še s posebnim raketnim pogonom, kar jim omogoča doseg 150 kilometrov. To pomeni, da s te ladje lahko brez večjega tveganja približa obali, saj je njen oklop nad morsk gladino debel 285, pod njo pa celo 482 mm. Razen tega je ladja opremljena z raznimi elektronskimi napravami za navigacijo in zvezo ter napravami za usmerjanje ognja glavnih topov.

Ko pred kakimi desetimi leti v strateških koncepcijah velikih sil niso več našli nalog za bojne ladje, so vojaški pomorski strokovnjaki napovedovali, da bodo bojnim ladjam kaj hitro sledile tudi letalonosilke. To pa se ni zgodilo, zakaj spričo tekmovalca velikih sil v obeh blokih tudi vojno ladjevje nenehno narašča. Mornarice morajo biti pripravljene na udeležbo ne le v svetovni jedrski, temveč tudi v lokalnih klasičnih vojnah in tako smo pričre ponovnega uveljavljanja bojnih ladij, ne pa njihove dokončne izločitve iz mornariških seznamov. Prav nič čudnega ni v tem, da utegnejo biti v lokalnih vojnah in drugih posebnih razmerah uporabni tudi takšni veterani, kot so bojne ladje, saj vidimo, da hkrati z velikimi jedrskimi podmornicami, ki so oborožene z raketami, in orjaškimi letalonosilkami plovejo po oceanih tudi desantne nosilke helikopterjev, fregate na jedrski pogon, ki so oborožene z raketami, hidrokrilne ladje, ladje na zračno blazino in razne druge velike vojne ladje.

Na reaktiviranje bojnih ladij je vplivala tudi vojna v Vietnamu. Upoštevati pa je treba, da so tamkajšnje razmere in bojišče nekaj posebnega. Razmere v Tonkinškem zalivu so drugačne kot tiste v obrežnih južniovietnamskih vodah. Ameriški strategji so menili, da se bodo velikim izgubam letal nad Severnim Vietnamom izognili tako, da bodo ladijski topovi nadomestili letalstvo. Ameriška letala so spričo severnovietnamskih protiletalskih raket morala bombardirati cilje v nizkem poletu, toda tam so imeli opravka z zelo učinkovitim ognjem nasprotnikovega malokalibrskega protiletalskega topništva.

Ceprav so mnogi ameriški poveljniki na južnovietnamskem bojišču zahtevali prisotnost bojnih ladij, ne primanjkuje tudi nasprotnih razlogov. Bojne ladje te vrste segajo več kot deset metrov globoko pod morsk gladino, morje v Južnem kitajskem morju pa je plitvo in se jim zato ni moglo če povsem približati obalam. Razen tega na ozemlju, ki je pod nadzorstvom FNO, ni takšnih objektov, za uničenje katerih bi potrebovali tako težke granate, kot so tiste s kalibrom 406 mm. Neposredna podpora kopenskimi enotam je pogosto neučinkovita, zakaj nasprotnik je včasih tako zelo blizu, da granate padajo po svojih. Sodijo, da bi spričo uporabe bojnih ladij stroški že tako drage vojne še bolj porasli, učinek pa bi bil malenkosten. Navzlic takšnim pomislekom pa so zmagali tisti, ki trdijo, da je uporaba bojnih ladij možna in smotrna.

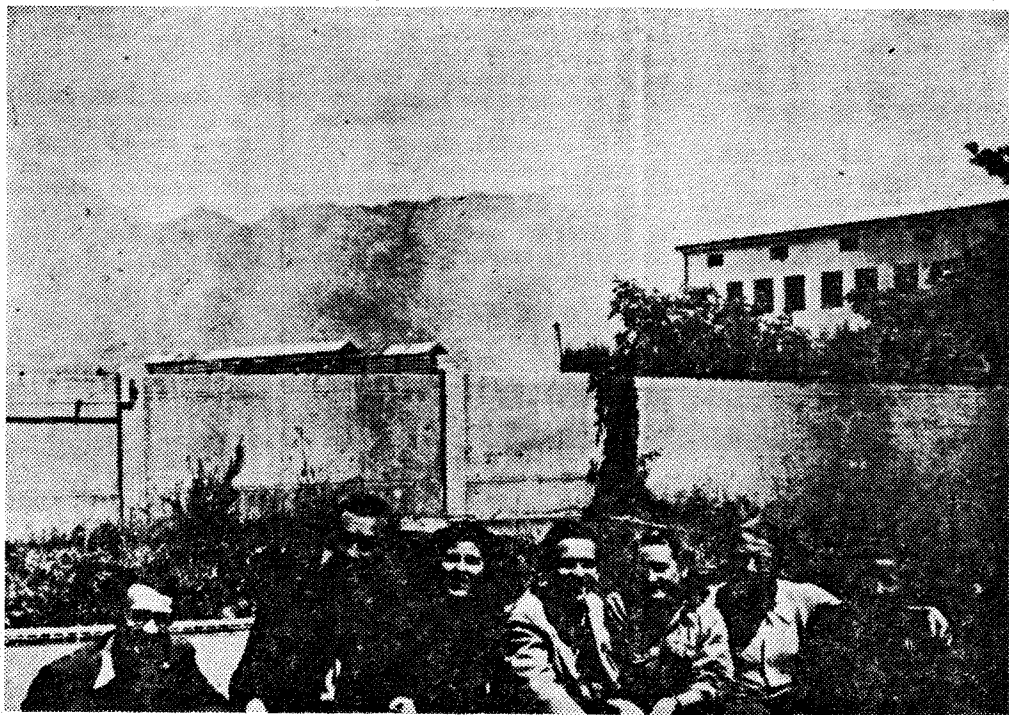
Zelo verjetno je, da skušajo s bojno ladjo »New Jersey« ugotoviti, če je umestna izgradnja novih topniških ladij. Čeprav so »New Jersey« spet aktivirali in čeprav utegnejo graditi še druge ladje za te namene, je le očitno, da bojne ladje ne bodo nikoli več imele v vojnih mornaricah tiste vloge, ki so jo imele nekdaj. Včasih so bile bojne ladje vojnopomorska sila prvega reda, medtem ko sedaj kaj tega ni mogoče več trditi, čeprav imajo izredno močno topništvo in razne druge bojne značilnosti.

Za takšno ladjo so zelo nevarna reakcijska letala, ki so oborožena z vodljivimi raketami, manjše in večje raketne ladje ter obrežne raketne baterije. Praksa je dokazala, da jih kot zaščito udarnih skupin z letalonosilkami ni mogoče uporabljati gospodarsveno, zakaj to nalogo lahko uspešneje opravljajo manjše ladje, ki so oborožene z raznimi protiletalskimi, protiladijskimi in protipodmornišskimi sistemi.

Po drugi strani pa junaški boj vietnamskega ljudstva dokazuje, da nobene bojne ladje in tudi druga še tako močna bojna sredstva ne morejo prisiliti k pokorščini ljudstva, ki je enotno in pripravljen braniti svojo samostojnost. Potemtakem tudi reaktiviranje te bojne ladje ne more odločilno vplivati na izid vojne v Vietnamu, zakaj v tej vojni bo zmago vietnamsko ljudstvo.

MORNARIŠKI GLASNIK

Fotografija z vprašajem

Podpis k sliki: Le to je sklepali s fotografije, da so jo posneli v Cerknem, da se je to zgodilo jeseni 1943, najbrž takoj po italijanski kapitulaciji (listje na drevju, še cele vojašnice) in da predstavlja skupino aktivistov.

Podrobnosti pa bodo vedeli povedati tisti, ki so na sliki... Glede fotografije z vprašajem v 7. številki (19. februar 1969) nam je pisal tovariš Pavel Rebolj, Danilo, upokojeni podpolkovnik s Prigorice, pošta Dolenja vas. Tovariš Rebolj piše, da je fotografija nastala januarja ali v začetku februarja 1945 neke na Stajerskem. Kje točno, se ne spominja, toda spominja se, da je na sliki del Tomšičeve brigade. Kuhar z zajemalko v roki je bil doma s Stifte pri Gornjem gradu. Tovariš ob hloilih v nemškem plašču, ogrnjen z angleškim dežnim plaščem, je Rebolj, Borec z nemško čepico na glavi, površnikom in škornji, ki ima levo roko v žepu, je konjevoдец po imenu France, doma iz Trbovelj. Po ofenzivi je pobegnil. Tovariš, ki stoji zadnji v prednji vrsti z leve proti desni, je oblečen v angleški plašč z zavhanim ovratnikom in levo roko v žepu, je oficir Ozne brigade, doma z Rakeka, zdaj podpolkovnik JLA. Tovariš Rebolj upa, da se bo še kdo oglašil.

Glede »fotografije z vprašanjem« v 3. številki (22. januarja 1969) je poslal pojasnilo tovariš Jože Skočir iz Zatočina. Fotografija je nastala leta 1944, točnega letnega časa se ne spominja, vsekakor pa pomladi, poleti ali jeseni, kar kaže listje na drevju. Posneta je bila pri »Mlinarju« pod vasjo Pušno (Kanal) ob sedanji jugoslovansko-italijanski meji, predstavlja pa del udeležencev konference komandirjev kurirskih postaj III. primorske linije. Od leve proti desni stojijo: Dušan (komandir P 25, doma s Huma v Brdih, padel 1944 v Furlaniji), Karlo Jug (komandir P 24, doma iz Volč pri Tolminu), komandir P 25 c (doma iz Brd, od kje točno, ne ve) četrtega se ne spominja, peti (v beli bluzi) je Franc Baskar (komandir P 25, doma z Bask pri Grgarju), šesti je Franc Ipavec (kurir postaje P 25 b, doma iz Vipavske doline), sedmi (s harmoniko) je komandir postaje P 25 a Štefan Savij (doma na Volčanskih Rutah), osmi je Jože, politični delavec na reletni liniji (doma iz Steverjena v Brdih), deveti je Franc Koren (komandant postaje P 24 b, doma iz Kobarida), deseti je Jože Skočir, takrat komandant III. primorske linije, doma iz Zatočina, enajsti je neznan, dvanajsti pa je Robert Baydaž (namestnik komandirja postaje P 25 b, doma z Vrhovelj v Brdih).

Spredaj sedijo od leve proti desni: Slavko Kumar, komandir postaje P 24 a, doma iz Vipave, drugi je Mirko Kenda, obveščevalec, doma iz Ročinja, tretji je Vladimir Uršič, komandir postaje P 25 c, doma iz Kobarida. Fotografiral je Slavko Jenko, zdaj tajnik ZB v Ilirski Bistrici.

Glede fotografije, objavljene v lanskem 46. številki, o kateri je pisalo v letošnji 6. številki (12. februarja), pojasnil pa jo je Franc Bernard-Jurko, je poslal dodatno pojasnilo Jakob Jankovec-Ljubu, Stara loka, pošta Skofja Loka. Jankovec piše, da je domnevni Jože Fojkar-Vojko dejansko Vinko Arhar-Vojko (ali tudi Mali), ki zdaj stanuje na Puštalu (Završče) pri Skofji Loki, po domače Mrhavčkov Vinko. Domnevni Janko Jelovski iz Skofje Loke pa je Franc Fojkar-Janko Jelovski, doma iz Ožbolta, iz hiše, kjer je bila napadena Rašiška četa in požgan hlev. Zdalj stanuje v Ljubljani za Bežigradom. Pred upokojitvijo je bil sodnik za prekrške občine Bežigrad. Tovariš, označen s križcem, pa je prav gotovo Pavel Mrak, doma z Loga v Poljanski dolini, zdaj dela v Skofji Loki.

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagraduje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

Kako je bila osvobojena Korzika

Vojska, ki se je bila zbirala v severni Afriki, si je za prvi cilj določila Korziko, kar je sprito posebnega geografskega položaja tega otoka v Sredozemlju povsem razumljivo. Otok je bil znan kot bivališče partizanov, saj je tam že v prvih dneh nemške okupacije vzniklo odporiško gibanje. Korziški rodoljubi so uspeli zbrati zelo pomembne podatke o sovražnikovih položajih in njegovem številčnem stanju, vendar je zavezniško poveljstvo partizanom izrecno prepovedalo, da začno boje pred izkrcanjem glavnih sil. Partizani pa so ukaz prekršili, čeprav je do tega prišlo v izjemnih okoliščinah.

Ko je general Eisenhower 9. septembra objavil sporočilo o kapitulaciji Italije, so se še istega dne spopadli italijanski in nemški vojski v največjem korziškem pristanišču Bastii. Korziški partizani niso mogli mirovati in so napadli Nemce. Ker pa niso bili dovolj oboroženi, so naslednjega dne poslali v Alžir brzojavko z zahtevom, naj jim pomagajo.

»Rodoljubi so zasedli območje okrog Bastie... Nemci se umikajo iz mesta... Pričakovati je njihovo nasprotno akcijo. Pomoč pošljite prek Aiaccia, kjer vas bo pričakovala naša ladja z vodnikom...«

Francosko poveljstvo v Alžiru je menilo, da ne smejo prepustiti Korzičanov Nemcem na milost in nemilost, saj bi se sovražniki lahko maščevalni ukrepi utegnili razširiti tudi na kontinentalno Francijo. Navzile mnogim težavam in tveganju je bilo sklenjeno, da jim je treba čimprej pomagati.

»To je idealna priložnost za začetek osvoboditve Francije, je vodil glavni poveljnik Giraud, ki je v svoj štab pozval generala Henrija Martina, komandanta 1. francoskega korpusa.

Takrat so zavezniški vsa svoja pomorska desantna sredstva na-

menili za izkrcanje v Italiji in tako so se morali Francozi oslanjati le na svojo skromno mornarico.

Nemci so imeli na Korziki približno 10.000 mož. Njihove najboljše enote so bili bataljoni iz znane SS divizije »Reichsführer«. Še več pa je bilo Italijanov: na Korziki so imeli pet divizij z 80.000 možmi, vendar njihovo stališče še ni bilo povsem jasno. Veljika nevarnost je grozila s Sardinije, kjer so Nemci imeli mnogo vojščev (vso 93. oklopno divizijo in še nekatere elitne enote) in odkoder so lahko nadzirali pomorske poti proti Korziki.

Te poti pa bi utegnile biti brez podpore iz zraka — ki pa je Francozi niso imeli — zelo nevarne. Francozi so takoj pripravili udarni bataljon z nalogo, da osvoji mostišče na jugozahodni obali blizu Aiaccia in se poveže z domaćimi partizani. General Henry Miller je poveljeval glavnini francoskih sil — 4. maroški planinski diviziji in še nekaterim drugim manjšim enotam, ki naj bi šele kasneje prispele na Korziko.

Predhodnico udarnega bataljona so 11. septembra ponoči vkrcali na podmornico »Casablanca«. Ta francoska podmornica je že novembra 1942 ušla iz Toulona in je odšla nekajkrat prepeljala orožje in municijo iz Alžira na Korziko. Ostanek bataljona — približno 400 mož — pa so nameravali prepeljati na otok s torpedovkama »Fantasque« in »Terrible«, ki sta bili tedaj najhitrejši bojni ladji. Iz Alžira naj bi odpluli 13. septembra opoldne tako, da bi vzdolž Sardinije vozili v nočnih urah.

Vojskom so za smer njihove vožnje povedali šele potem, ko so bili že na odprtem morju. Da bi ne bil mogoč nihče vedeti, kakšen je njihov cilj, je poveljstvo namenoma dopustilo prepričanje, da gre za izkrcanje v Italiji. Zato je operacija dobila naziv »Vezuv«.

Torpedovki sta rezali morske valove proti severu s hitrostjo skoraj 80 kilometrov na uro. Polkovnik Delaise, ki je poveljeval tej skupini, je bil prek radija obveščen, da je podmornica srečno prispela v Aiaccio in izkrcala predhodnico. Potem ko je svojim oficirjem dal vse potrebne ukaze, je ob 23.30 stopil na poveljniški most.

Prizor, ki ga je videl s torpedovke »Fantasque«, je bil — vsaj v prvem hipu — veličasten. Nemško letalstvo je zasulo otoška planinska območja z zažigalnimi raketi, da bi tako pregnalo partizane in gozdov. Na obzorju so se odražali mnogi požari, ki so osvetljevali temno nebo.

Kmalu po polnoči sta ladji pristali ob obali. Na pomolu ju je pričakala množica meščanov, ki so prepevali marsejezo. Takoj zatem, ko so se vojski izkrcali, sta torpedovki in podmornica odplule nazaj proti Alžiriji. Če bi ladje ostale, bi jih namreč utegnili napasti nemška letala.

Nemška posadka v Aiacciu je bila šibka in se je umaknila, brž ko je opazila, da prihajajo redne enote. Francoske enote so še isto noč zavzele položaje okrog mesta in bližnjega letališča Campo del Oro za primer, če bi Nemci iz Bastie, ki leži na severovzhodni obali otoka, in iz drugih garnizij krenili v nasprotni napad.

Čeprav so imeli Aiaccio z okoličnimi v svojih rokah, francoski vojski niso smeli misliti na hitro osvoboditev vsega otoka. Imeli so namreč le pehotno orožje in zelo malo municije. Razen tega tudi vozil niso imeli. Da bi enote bile gibljivejše, so zaprosile prebivalstvo za pomoč. Ljudje, ki so imeli avtomobile in ki so jih bili po prihodu Nemcev poskrili, so jih nemudoma privlekli iz skritosti.

Italijanov ni bilo videti nikjer, ker so se bili zapirli v svoje vojašnice. Prejšnjega dne so imeli priložnost, da zadrže nemški od-

red, ki je zadnji umikal iz Aiaccia, vendar niso storili ničesar. Ker se je bilo maščevanja s strani domačega prebivalstva, je italijansko divizijsko poveljstvo v Aiacciu vojskom prepovedalo pojavljati se na javnih mestih. Čakali so, toda na kaj?

Italijanske enote v Bastii so bile odločnejše: v prvem naletu so sicer zavzele mesto, toda 12. septembra zvečer niso mogle vzdržati hudih napadov nemške pehote, ki so ji pomagali tudi tanki. Povsod drugod se Italijani Nemcem niso upirali. Čeprav so bile njihove posadke številčno močnejše, niso imele tankov in letalstva, pa tudi ne pripravljenosti, da bi se spopadle z Nemci.

Ko so se razmere nekoliko uredile, so v nemških rokah ostali severni rt, vsa cesta ob vzhodni obali in izhodišni položaji za prodor proti notranjosti otoka. Vendar to še ni pomenilo, da zares lahko prodrejo, zakaj planinske poti — to pa so bile edine prometne zveze — so partizani zlahka presekali. Na zahodu pa je francoski udarni bataljon precej nezanesljivo gospodaril nad mostičem okrog Aiaccia. Med Francozi in Nemci je bilo 80.000 Italijanov. Bodo do konca ostali nevarni?

Polkovnik Delaise je sklenil pogovoriti se z italijanskim generalom Maglijem, ki je imel svoj štab v Corteju. Tja je francoski polkovnik z manjšim spremstvom prispel 14. septembra ob treh popoldne. General Mogli pa je bil zagrižen fašist in je izjavil, da spoštuje le ukaze italijanske vlade. Po nekajurnem razgovoru je postal dostopnejši in je pristal, da ravna z Nemci kot s sovražniki, kar je pomenilo, da se Italijani ne bi umikali brez boja.

»S pomočjo partizanov bi lahko zadržali v svojih rokah vsaj planinski del otoka,« je predlagal Francozom.

»Strinjam se,« je odgovoril Italijan, »vendar ne morem jamčiti za svoje oficirje. Morate razumeti, da ni lahko prepričati vojsake v to, kako so naši domovrajski zavezniki, a katerimi smo se tri leta skupno borili, čez noč postali naši edini sovražniki.«

Isto noč so se v Aiacciu izkrcale nove francoske enote, z njimi vred pa je tja prispel tudi poveljnik invazijskih čet general Henry Miller. Šele tedaj je lahko udarni bataljon krenil v napad, saj so njegove položaje prevzele sveže enote. Bataljonu so se priključili tudi manjši partizanski odredi.

To pa le ni bila tako preprosta zadeva. Iz zanesljivih virov so Francozi zvedeli, da se nemške enote pomikajo proti Bastii. To je pomenilo, da se pripravljajo na evakuacijo. Francozi niso hoteli več čakati na prihod glavnih sil iz Alžirije, temveč so začeli Nemce vznemirjati in nemške kolone, ki so se umikale, nenehno napadati.

Medtem so iz Alžirije prepeljali na Korziko že vso maroško divizijo, 40 topov, radarsko postajo in benzin za letala. Enaindvajsetega septembra zvečer sta na Campo del Oru pristali prvi dve francoski letali, s katerim se je med drugimi pripeljal tudi general Giraud. Ta je sklenil s svojimi silami takoj kreniti proti Bastii, da bi tam porazil Nemce, ali pa jih vsaj prisilil k hitrejšemu umiku in jim onemogočil uničenje pristanišča in drugih naprav v Bastii.

Isto noč je torpedovka »Fantasque«, ko je že četrtrič prešla Sredozemsko morje, pri Aiacciu naselila. Zjutraj so priletela nemška letala in začela napadati ladjo, ki si ni mogla prav nič pomagati. Iznenada pa so se na nebu prikazala letala »spitfire« s francoski-

mi oznakami. To je bilo za Nemce, ki niso vedeli, da sta prejšnjega dne na Campo del Oru pristali dve francoski eskadrilji, popolno presenečenje. Dva nemška bombnika sta bila takoj sestreljena, drugi pa so jadno zbežali.

V zadnjih dneh septembra se je na otok pripeljalo že 5000 Francozov, toda Nemci so še vedno imeli v svojih rokah planinske vrhove nad dolino Gallo, ki so zapirali dostope k Bastii in letališču Borgu. Na napad vzdolž vzhodne obale ni bilo misliti, zakaj na tamkajšnjih ravnicah se francoski sedemnajststonski tanki ne bi mogli kosati z nemškimi tanki, ki so imeli po 28 ton. Zato so sklenili, da bodo Bastio napadli prek planin: prva skupina naj bi se prebijala severno, druga pa južno od mesta. Topništvo so naknadno okrepili še s petimi italijanskimi baterijami.

Ofenziva se je začela 30. septembra. Nemci so skušali oslabil pritisek Francozov z bombardiranjem Aiaccia. Tik nad pristaniščem, kjer so izkrcavali vojsko in material, je prišlo do ogorčene zračnega spopada. Nemški bombniki, ki jih niso spremljali lovci, so postali lahek plen francoskih lovcev: izmed desetih je bilo sestreljenih sedem bombnikov.

Tretjega oktobra so bili Francozi že tako blizu Bastie, da so s svojih položajev lahko opazovali tamkajšnje pristanišče. Nemci so se z vso naglico vkrcavali na ladvice in celo čolne, da bi se prepeljali v severno Italijo. Četrtega septembra zjutraj so Francozi krenili v zadnji napad. Nemci se že skoraj niso več brani, temveč so skušali zadržati francoske kolone z napadi iz zraka. Ob šestih je francoska zastava zaplapolala na magistratu, uro kasneje pa se je v mesto prebila še južna skupina.

V operaciji »Vezuv« so Francozi imeli 300 mrtvih in ranjenih, ujele pa so 500 Nemcev. Razen teh pa so bile na nemški strani še druge izgube ne le na otoku, temveč tudi na morju. Mnogi nemški vojski, ki so s Korzike zbežali na čolnih in ribiških ladjicah, so postali žrtev zavezniškega letalstva.

Z osvoboditvijo Korzike se je začelo osvobodjanje Francije. Ker je ta oddaljena od otoka le 150 kilometrov, je Korzika postala izvrstna »odskočna deska«.

Gasilci na vojnih ladjah

Požari na ladjah, zlasti v vojnih časih, so dokaj pogost pojav. Zato se mornarji že v mirnem času urijo, kaj je treba storiti, če na ladji izbruhne požar. Na sliki vidimo dva mornarja — gasilca na neki sovjetski vojni ladji ob signalu, da je ladja začela goreti. Obločena sta v posebni oblačili, ogenj pa bosta pogasila z vodo ali pa s peno. Naloga gasilcev — mornarjev pa ni le gašenje morebitnih požarov, temveč tudi spiranje radioaktivnega prahu z ladje po jedrski eksploziji.

Prehrana v naravi

Kako najti pitno vodo

Če se znajdemo v kraju, kjer ni ne vodnjakov ne studencev ne potokov ne snega, nam ne preostane drugega, kot da vodo le nekje poiščemo, ker brez nje ne bi mogli vzdržati. Pri tem moramo upoštevati naslednje:

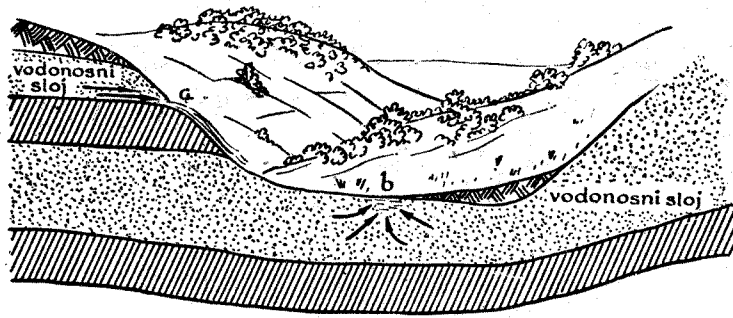
a) Kjer se je naselil človek, tam je v bližini tudi voda. V krajih, kjer je vode zelo malo, bi lahko našli sledove ljudi in živali, ki držijo k vodi; »kazi« pa so nam lahko tudi ptice, ki rade krožijo nad mesti, kjer je voda.

b) Atmosferska voda (dež, stopljen sneg) pronica skozi prepustne sloje, dokler ne pride do neprepustnih plasti (glina). Voda teče odondod v smeri nagiba teh plasti in prihaja na dan kot izvir na mestih, kjer neprepustni sloji dosežejo površino zemlje (gl. sliko). Ponekod voda teče kurkoma, drugod zaznamo izvir le po mokrem zemljišču (odvisno od sestave zemljišča). Zato moramo iskati izvire: — na pobočjih, zlasti na strmih,

v globelih, v vznožjih hribov oziroma na obrobjih dolin; — na mestih, kjer rastejo drevesa in zeli, ki potrebujejo dosti vode (npr. vrba, tršica); — na mestih, kjer je trava zelo zelena in se tako razlikuje od okolice;

— na mestih, kjer se pozimi hitro topi sneg; — na mestih, kjer je zemlja vlažna, kjer so živali kopale in kjer v zraku plešejo mušice.

Če v kraju, kjer je bujno rastlinstvo, voda ni prodrla na površino, jo lahko poiščemo pod površino: izkopljemo jamo in počakamo, da se vanjo navedi voda.

Prihodnjič: zasilni vodnjaki

Prav tako moramo iskati podzemsko vodo s kopanjem na robovih dolin oz. na mestih, kjer se vzdigujejo nad njimi strmi bregovi.

c) Podzemsko vodo lahko najdemo, če razgrebemo korito usahlega potoka, ker se preostala voda zadržuje pod zemljo.

d) Na kraškem zemljišču bomo našli vodo v podzemskih jamah, velikih ali majhnih.

e) Na planinskih zemljiščih lahko poiščemo globeli, obrnjene proti severu kamor ne seže sonce; tam je sneg.

nama

POSEBNA POŠILJKA
ŠIVALNIH STROJEV
»BAGAT«
V POSLOVALNICAH
NAMA

BAGAT šivalni stroj »SLAVICA« vam omogoča: ravno in krožno šivanje, heftanje, cik-cak šivanje in vezenje, obrobjanje, entlanje, vezenje s pomočjo okvira, šivanje gumbov in obšivanje gumbnic, slepi šiv ter avtomatsko vezenje okrasov s pomočjo specialnih bakelitnih ploščic. Prirejen je na električni pogon. Posebna žarnica vam pravilno osvetljuje delovno površino.

Oglejte si šivalne stroje »BAGAT« v naših poslovalnicah in prepričajte se o njihovi kvaliteti!

Karel Leskovec:

Nemke v hotelu Bellevue

V prihodnjih dneh se bo pojavila na slovenskem knjižnem trgu druga knjiga partizanskih spominov Karla Leskovca: »Križ-potja«. Nedvomno bo prav tako kot prva, vzbudila tudi druga knjiga med našimi bralci in partizanskimi borci zasluženost, saj se odlikuje po iskrenem in odkritem pričevanju. Dogodki so opisani tako, kakor so se v resnici zgodili, kakor jih je naplavila revolucija, in se odigravajo po svojih krutih in neizprosnih zakonih. Pričujoči odlomek je vzeti iz te nove Leskovčeve knjige.

Marko je s svojimi minerici spustil v zrak dva bunkerja, ki sta varovala postojanko. Tu se mu ni bilo treba plaziti po trebuhu, da bi naslonil eksploziv na betonsko steno. Malokdaj jih je takole miniral. Napravil je dve majhni min, v vsak bunker postavil eno in zažgal. Ko smo opravili pri Sv. Janezu, smo se začeli pripravljati na hotel. Prav lepo ga je bilo videti na hribu. Hotel je bil velik in zgrajen v planinskem slogu. Zidan je bil le spodnji del, vse drugo je bilo leseno in pobarvano s temno rjavo barvo. Tretji bataljon s Francozi je bil že daleč proti Jelovici. Tudi del brigadnega trenaja s živino se je umikal iz doline nad vasjo Zlam, kjer smo hoteli prebiti dan. Z drugima dvema bataljonoma smo se počasi pomikali po cesti proti hotelu. Tisto ropotanje okrog postojanke se je že poglobilo. V dolini je zavladal spet mir, kot je bil pred našim prihodom. Močna zaseda je bila odšla proti Bohinjski Bistrici. Če bi Nemci vedeli, da smo obiskali Nemke, bi mogoče vsaj poizkusili priti do jezera. Lumin krajec je pokukal iz za Crne prsti, mi pa smo se kot strahovi bližali hotelu. Zavili smo na desno in že smo se znašli na velikem, lepo urejenem dvorišču, posutim z belim, drobnim peskom. Dvorišče so obdajale visoke smreke. V hotelu je bilo vse tiho. Mogoče tistega streljanja okrog postojanke še slišal ni nobeden. Z dvorišča se je še vedno videl plamen. Zareče, svetle iskre so se vzdigovale proti nebu. Smrdelo je po dimu. Na dvorišču so se borci postavili v vrsto. Vsem je bilo treba povedati, kako se moramo vesti. Kot vedno, je bilo tudi v brigadi dosti takih, ki jim je bila deveta skrb, kako bo odjeknila ta ali ona akcija med ljudmi, samo da smo uspeli. Vsem smo povedali, po kaj smo prišli in kdo je v hotelu. Ostro smo zabijali, da ja ne bo počenjal kdo kakšnih neumnosti, vzeti pa sme le, kar potrebujemo. Predvsem odeje. Čisto drugače sem si predstavljal srečanje s temi nemškimi vdovami. Prepričan sem bil, da se bo marsikatera upirala našemu početju, da bodo od strahu padale v nezavest. Vedeli smo, kaj so jim njihovi gospodarji povedali o banditih. Vsak je bil prepričan, da so slišale o bandi, ki se klati po gozdovih in pobije se, kar ji pride pod roke; sedaj so pa kot duhovi prišli v njihova stanovanja. Čisto razumljivo je bilo kaj takega pričakovati. Bile so navajene lepih in čistih uniform, obritih in umitih obrazov. Vsega tega pri nas niso mogli videti. Saj bomo planili nanje kakor lisica med kokoši. To bo prhutanja v kur-niku!

Glavna vrata so bila zaklenjena. Na desni strani zraven podboja je bil električen zvonec. Pritisnil sem nanj. Kmalu se je pokazala luč. Tudi oskrbnica si seveda ni mislila, da so zunaj »gumajnarji«. Prepričana je bila, da so Nemci, ker so se večkrat oglašali, da so malo pokramljali s svojimi rojakinjami. Za hotel je bil določen le en bataljon, drugi so ostali zunaj. Nekateri za zavarovanje, drugi pripravljene, da bodo nosili, drugače bi se kakor ščurki razlezli po sobah in luknjah. Vsaka skupina s starešinami je dobila po eno nadstropje.

Ključ je zarožljajal in vrata so se na široko odprla. Vedel sem, da nas bo pozdravila po nemško, saj je bila prepričana, da so oni. Da ne bi bilo preveč nepotrebnega strahu, se je oglašil domačin, terenec, s katerim sta se že pred vojno dobro poznala. Ko je pogledala skozi vrata na dvorišče, je komaj obstala na nogah. Terenci so nam povedali, da ženska ni napačna, v politiko se ne meša, ne

sem niti tja. Svojemu gospodarju je bila poslušna kot pred vojno, čeprav je bil on v Švici. Ko je odpotoval, ji je strogo naročil, naj skrbi za hotel in inventar, po vojni bosta imela obračun. To nam je na vsakem koraku pripovedovala ženska, ki je bila bolj majhna in najbrž že čez štirideset. Lasje so ji že malo osiveli. Glas ji je bil prijazen in plašen. Podobna je bila pravi skrbni mamici. Nerodno se je prestopala in nam pripovedovala, da v hotelu ni nič nemškega, vse, kar je notri, je last prejšnjega gospodarja. Branila je gospodarjevo imetje in bala se je, če bo kaj narobe, da bo morala sama poravnati škodo.

Odšli smo v kuhinjo. Borci so še vedno ostali zunaj. Morali smo se še marsikaj pogovoriti. V kuhinji smo našli še hčerko, ki pa ni bila tako prestrašena in v skrbeh kot njena mati. Najprej je vsakega izmed nas od glave do pete pogledala, premaknila ustnice in se rahlo zasmejala. Bila je lepo deklet, stara morda kakih sedemnajst let. Čez ramena so ji visele črne, dolge kite. Ko je mati tarnala in nas prosila, naj kaj takega ne napravimo, ji je večkrat segla v besedo in jo prepričevala, da stvari niso naše in da je bolje, da jih vzamejo naši ljudje, kot da jih trgajo Nemci. Besede so ji zvenele skoraj odločno, mati pa jo je svarila, naj premisli, preden kaj reče, da je še preotročja, da bi kaj razumela. Dekle je že imelo stike z nekaterimi dekleti, ki so delale za partizane. Tudi terenci so jo poznali, da je »mašak«, le da tega materi ni hotela povedati, ker ji ni hotela delati še s tem skrbi. Seveda je vsako njeno dokazovanje naletelo na naša gluha ušesa. Čeprav smo ji dopovedovali, da se gospodar najbrž ne bo nikoli več vrnil iz Švice in da ji ne bo treba odgovarjati za hotel zaradi tega, iz čisto navadnega vzroka, ker nikdar več ne bo njegov, je nismo mogli prepričati.

V hotelu so bili tisto noč še štirje moški. Vedela je samo to, da sta dva srednjih let, dva starejša. Zaradi njih smo morali biti previdni, prav gotovo so bili obojeni. Šli smo iz kuhinje. Tedaj so tudi drugi prišli v hodnik. Še nekaj besed in že smo se vsuli po stopnicah. V nekaj trenutkih je bilo vse na nogah. Povsod sta šli z nami oskrbnica in hčerka. V vsakem nadstropju je bil tudi kdo iz štaba. Hodil sem s kurirjem Lojzeto. Na hodniku so se gnetle med partizani ženske v spalnih srajcah. Nekatero so nepremično stale ob zidu in nas gledale s široko odprtimi očmi, ko da sanja-

jo. Vendar je strah trajal le nekaj trenutkov. Ko so videle in slišale, po kaj smo prišli in da jih ne mislimo pobiti, kot so bile že prepričane, so se v hipu spremenile, kot da so že navajene na naše obiske. Kar same so skakale v sobe, vlekle odeje s postelj in nam pomagale nesti. Obstal sem pred sobo, vanjo pa je stopil borec, da bi pobral odeje. Nemka v svetli domači obleki ga je prišla okrog vratu in mu nekaj strastno in veselo pripovedovala. Nisem razumel, zato sem poklical na pomoč kurirja Lojzeta, ki se je jezika navadil v nemški vojski. »Kaj hoče imeti in kaj tišče vate?« sem ga vprašal. Pripoveduje mi, da je vesela, ko je na svoje oči videla partizane, prepričana je, da jih ne bomo pobili. Nenadoma me nekdo pocuka za čutarico, ki mi je visela za pasom. Obrnil sem se in glej ga vraga, Nemka se mi smeje, nekaj pripoveduje in vleče za čutarico. Nisem se znašel, kaj hoče imeti. Na ves glas sem se ji zasmel. Spet je priskočil Lojze na pomoč: »Zganje hoče imeti, poskusiti ga hoče,« od partizanov. Res se mi je že vse skupaj čudno zdelo, saj so okrog naju tako veselo in domače regljale, kot bi bili na kakšnem mitingu. Odpel sem čutarico in ji jo ponudil. Napravila je nekaj krepkih požirkov. Stiskala nama je roko in se zahvaljevala, ko da sva ji ne vem s čim postregla. Skočila je v sobo in prinesla dve nalični peresi. Nisem ju vzel. Saj sta morda res bili njeni in ju je nama hotela dati za spomin, toda vseeno ju nisem vzel. Pogrelo me je, lahko je bilo od našega človeka. Nemci so kradli in ropali povsod, še od mrtvih so pobirali in potem prodajali in v paketih pošiljali domov. Lojzetu sem dejal, naj ji v tem smislu razloži. Ni več ponujala. Na obrazu se ji je nekaj zganilo, ko da je razumela. V hotelu je bil tak živčav in na vseh koncih razsvetljeno, kot da se ne vem kaj praznuje. Odeje so romale po stopnicah. Nemke so za nami nosile še rjuhe in nam jih ponujale, morda so mislile, da tudi mi spimo na posteljah. Največ je bilo mladih in lepih žen. Razumljivo, saj so bile vse žene nekdanjih oficirjev, ki so popadali na bojišča. Naj že bo kakor hoče, te žene so napravile na nas prav prijeten vtis. Obisk se je spremenil v pravo nasprotje tistega, kar sem si prej predstavljal.

Naleteli smo tudi na moške. Dva sta bila še bolj mlada. Vzeli smo ju s seboj, nista se upirala. Najbrž sta videla, da to ne bi imelo nobenega pomena. Starejša dva smo pustili. Ženske so partizanom ponujale ure, denar in druge stvari. Ne vem, če je kdo kaj vzel in tudi če je, je bil tiho, ker tega ne bi smel.

V dobri uri smo opravili vse, potem pa mo počasi odhajali na dvorišče. Spremljale so nas. Ne vem, ali še vedno niso mogle verjeti, da smo res partizani, ali pa so hotele še vsakega posebej pogledati. Otrok sem videl le nekaj. Najbrž jih niso hotele prebujati, ker jim tako ne bi mogle pojasniti, kdo je prišel na obisk.

Rečeno je bilo, da v kleti nimamo kaj iskati, vendar pa nekateri niso ubogali. Ko smo stali na dvorišču, še nobeden ni vedel, da so si nekateri naložili steklenice. Šele potem, ko smo krenili, je tu in tam iz kolone priletela prazna ste-

klenica in se zgubila v travi ali grmovju. Nismo zaradi tega preveč sitnari, ker si ga nobeden ni toliko privoščil, da bi se odkril. Pa še bolje je bilo, da si ga je privoščil požirek kdo izmed naših kot švabov.

Kak kilometer smo hodili po asfaltni cesti, potem pa smo zavili na desno proti Jelovici. Tedaj stopiti na asfaltno cesto, in to z brigado, tu na Gorenjskem ni bila majhna stvar. Na nebu ni bilo zvezd, zakrili so jih črni oblaki. Od Alp sem pa se je približevala nevihta. Strahovito se je bliskalo in grmel po skalnatih vrhovih. Čeprav pravijo, da ima v bohinskem kotu dež mlade, se mi zdi, da sta se tudi blisk in grom rodila tukaj. Grmenje tako divje odmeva po dolini in vrhovih, kot da se podira stari oca Triglav.

Tabor smo postavili v bregu pod Črno prstjo, nedaleč od vasi Zlam. Dež nas je prav vse do popoldneva. Nizka siva megla je zagrnila svet. Tabor je bil videti kot vaško sejmišče v dežju. Zdaj šele je prišlo na dan, kaj vse smo dobili v hotelu. Ne samo, da je vsak borec v bataljonu dobil svojo odejo, tudi belih rjuh ni manjkalo. Še nekaj dežnih plaščev in ponjav so staknili. Med smrekami so se belili šotori, ki so jih naredili kar iz rjuh. Še nekaj kvadratnih metrov klobučevine smo dobili. Čeprav je bilo, za slabo voljo ni bilo vzroka. Intendant Grega je imel vse dopoldne dela čez glavo, da je pregledal vsot kramo in jo potem razdelil po enotah. Pod šotorom in pod drevesom so govorili o sinočnji akciji, skrivnostno kihali in se smejali. Kacin pa se je z obveščevalci kmalu po prihodu vrnil spet proti dolini. Moral je poizvedeti, kako so Nemci sprejeli novico o obisku. Tistega dne smo hoteli ostati še pod Črno prstjo, proti Jelovici je bilo nevarno, ker bi nas iz Bohinjske Bistrice preveč dobro videli podnevi. Nemci so ta teren vedno nadzorovali, ker so vedeli, da hodijo tod skozi partizanske enote in so samo čakali, da bi kaj opazili. Pa nismo zdržali. Vse je bilo v megli in že smo začeli razmišljati, kaj bi čepeli in čakali večera, ker bi v megli lahko prešli tudi podnevi. In res, že opoldne, ko se je vojska najedla, smo se pripravili na pot. Dež je prenehal in začel je pihati veter. Megla se je še vedno držala tal, kot nalašč, da se podnevi potegnemo iz Jelovice.

Pred odhodom se je tudi Kacin s svojo patruljo vrnil iz doline. Povedal nam je res imenitne stvari. Nemci so že ob sedmih jutraj pridržali na Fužino in šele tu natančno zvedeli, kaj smo počeli, in da smo bili tudi na obisku pri njihovih Nemkah. Ko smo šli proti hotelu, v skrbeh, kaj se je zgodilo, so jih našli zbrane na dvorišču. Tako so lahko iz prve roke zvedeli, kar jih je zanimalo. Vse hkrati so hotele povedati, da to niso nikakršni banditi, temveč zelo spodobni in pošteni ljudje. Nemci v začetku niso mogli razumeti, kaj jim ženski svet pripoveduje in so jih počasi spravljali v hotel. Nekatero so jim celo povedale, da se jim nič ne čudijo, če so šli v gozdove, da se bojujejo za svoj narod in podobno. Kazalo je, da so Nemci tisto jutro bili prvič pri naši politični uri. Niso se dolgo prepirali z njimi, odšli so nazaj proti Bohinjski Bistrici,

morda, da svojim predstojnikom povedo, kako se te vdove čudno vedejo. In natanko tako se je zgodilo. Okrog desetih, čez dobri dve uri, so prihrumeli trije veliki avtobusi s policijo in vse skupaj naložili. Tako so Nemke se tisti dan zapustila Bohinju. To je bila tudi zadnja »partija«, ki je prišla semkaj na oddih. Odpeljali so jih. Najbrž jim ni dišalo, da so si Nemke ustvarile tako mnenje o nas in o tem tudi pripovedovale.

Komisar je vsem povedal, kaj se je zgodilo z Nemkami. Nekateri so vzeli resno, drugi so se smejali, češ »babja pamet«. Drugi spet, so obžalovali, ko smo že tako lepo z njimi navezali stike. Marko je zavilal kapo in poškilil. »Jaz pa sem mislil, da pri njih napravimo miting. Škoda, da so nam ušle.« Koliko krepkih in šaljivih je padlo na ta račun. Zdelo se mi je, da je to bilo več vredno, kot pa vse tisto, kar smo pobrali v hotelu.

Okrog dveh smo bili pripravljeni. Megla se je podila po bregovih, nekaj časa gosta kot dim, pa že se je razredčila, da se je skozi tanke plasti videlo v dolino. Morali smo hiteti. Veter pa je preganjal meglo, da se je dvigovala vse više in više. Ko smo prišli na senošet je pa skoraj čisto izginila in posijalo je sonce. Kakor da je čakalo, da prav na tem mestu preseneti. In Nemci? Saj so pričakovali, da bomo kje, pod Črno prstjo. Zalajali so dolgi rafali in težke strojnice. Nič nudega, ti nam niso bili nevarni. Ko so po zraku zažvižgale mine, smo postali bolj občutljivi. Na tem prostoru Nemcem ni bilo treba tipati sem in tja. Prevečkrat so že streljali. Kdor se je malo razumel na te stvari, je takoj vedel, da bodo zdale. Kolona se je raztegnila. Mine so treskale levo in desno. Ni kazalo drugega, ko da se razkropimo više v kritje dreves. Še potem, ko smo bili že precej daleč, so še vedno nabijali, da je bilo veselje. Najbrž si niso mogli misliti, kam smo se umaknili. Malo so nas razbili, pa ni bilo hudega. Še ranili niso nikogar. Le zadržali so nas, da nismo prišli pravočasno na Rubčovo planino, kjer nas je čakal tretji bataljon s Francozi. Morali smo jih poslati v korpus. Nihče ni natanko vedel, kje je, ker nam je prišlo na ušesa, da na Primorskem divja nemška ofenziva. Morali so priti v Čepovansko dolino in tam poiskati štab. To pa je bila zelo dolga pot. Se za tistega, ki je bil navajen pohodov, ne pa za novince. Z njimi je šel načelnik štaba tovariš Milče. Prav nevhvaležna naloga. Na tako dolgo pot z neoboroženimi ljudmi in še v negotovosti. Še tisti večer so se poslovili in odšli. Srečno so prešli vse nemške zasede in hajke in prišli na cilj. Po ofenzivi so se pri štabu korpusa deset dni urili v orožju, potem pa so jih poslali v brigade. Ustanovili so posebno francosko četo v sestavi Vojkove brigade. Njen komandir je seveda postal tovariš Leban. Preden so odšli v brigado, jih je obiskal komisar korpusa tovariš Hrbar. Komisar je govoril, Leban je prevajal, Kadar je povedal kaj o marksizmu, se je tudi Leban zapletel z besedami. Ker teh stvari tedaj še ni preveč slišal, zato tudi v francosčino ni mogel prevesti. Povedal jim je na kratko, po svoje. Tako, da ga je komisar večkrat vprašal, če se v francosčini take stvari tako na kratko povedo. Pa je potem rad kaj dodal, kadar je povedal kaj bolj domačega, da je bil tudi komisar zadovoljen. Moral se je sprijazniti, da je to pač drugačen jezik, in se ne more vsaka beseda ujemati z našimi.

Tretji bataljon je prišel v brigado šele na Angelski gori nad Ajdovščino. Mi pa smo ostali na Jelovici. Prihodnji večer smo šli napadati železniško postajo Otoče.

Na nekaterih mestih smo zamirali progo, polomili zapornice in potrgali telefonsko napeljavo.

To so bile zadnje akcije na Gorenjskem. Brigada je za precej časa odhajala in zapustila lepe gorenjske kraje. Drugi dan smo krenili čez Jelovico, Martinj vrh in se za dva dni zadržali v črnovrških vojašnicah. Tu smo počakali nova navodila. Potem pa smo s celo enaintrideseto divizijo krenili na Notranjsko.

»Zbogom Gorenjska, zbogom Bohinjeci, zbogom naši kmetje, zbogom, pozdravljeni!« so se trgali glasovi iz kolone, ki je odhajala proti Cerkljanski kotlini.

Pivo Karamatičević: Pohod

Kulturni obsornik

Nikola Nikolić:

V peklenskem kotlu

Občani Podravske Slatine, odkoder je bilo mnogo ljudi v ustaškem taborišču Jasenovac, so izdali novo delo že znanega avtorja dr. Nikole Nikolića, katerega knjiga »Uničevalno taborišče Jasenovac« bo letos izšla pri zavo-

du »Borec«. Zaradi skromnih denarnih možnosti je knjižica izšla samo v 500 izvodih in je zato že zdaj bibliofilska redkost, natisnila pa jo je tiskarna »Slovo« v Belem Manastirju.

Že v svoji prvi knjigi, ki je iz-

šla 1948, Nikolić piše, kako so se nekateri jetniki zaobljubili, da bodo s svojimi doživetji in strahotnimi množičnimi hudodelstvi seznanili javnost, samo če vojno prežive. To so smatrali kot svojo dolžnost do mučencev.

Nikolić je svojo zaobljubo držal. Leta 1943 so ga zamenjali za nekega ujetega nemškega oficirja. Kmalu zatem je začel pisati članke v raznih časopisih. Razen tega je napisal več prispevkov v raznih medicinskih revijah, v njih pa je obdelal organske, živčne in duševne bolezni, ki so se pojavljale v taborišču. Za jugoslovanski oftalmološki arhiv je v francosčini napisal prispevek o očesnih boleznih v Jasenovcu, ki ga je tudi sam ilustriral. Z njim je zbudil pozornost mednarodne javnosti. Pri akademiji znanosti in umetnosti bodo izdali eno izmed njegovih del, eno pa je že izšlo.

V svoji zadnji knjigi Nikolić opisuje na 80 straneh »nastop«, ko so ustaši med množico kar na slepo izbirali ljudi, ki so jih potem zaklali. Na tak »nastop« so jetnike sklicevali s sireno, nakar so stražarji na najbolj surov način podili ljudi iz barak in jih že med tem precej pobili ali poskodovali.

Dne 23. decembra 1941 pa je komandant taborišča Ljubo Miloš s prstom kazal žrtve, ki so morale potem na drugo stran, v kolono na smrt obsojenih. Tak »nastop« je trajal po več ur in pisec obravnava vsak trenutek posebej, posebno pa mučno čakanje, kaj bo. Okoli komandanta se je podilo krklo klavcev, neprestano pijanih stvorov z bolestinami nagljenji, ki so se ponašali drug pred drugim s številom poklanjih.

Višek Nikolićeve knjige je opis obnašanja jetnika iz Podravske Slatine, ki odloži ustaško milost, da bi namesto njega zaklali na pol umirajočega kmeta, očeta sedmih otrok. Toda Miloš je vseeno za smrt določil kmeta, ki pa pove ustašem nekaj krepkih, zaradi česar mora pred smrtjo za teden dni v mučnico vsedem dni klanjati. Tam so izvrški počeli z ljudmi take reči, da si jih ne more spomniti najbolj bujna domisljija.

Ob branju Nikolićeve knjige spoznamo tudi razliko med nemškimi taborišči in Jasenovcem. Če je bil v nemških vseeno nekakšen red, ga v ustaškem ni bilo. Tam niso imeli seznamov in zapisnikov, ni bilo niti imen, ampak samo številka, koliko je jetnikov.

Ljubo Miloš je dobil plačilo za svoje grehe. Ko se je vrnil iz tujine, da bi organiziral ustaško gverilo, so ga ujeli in mu sodili. Na procesu leta 1949 v Zagrebu so zaslišali nad 200 prič, med

njimi dr. Nikolića in Slovenca Ivana Gabrića iz Dobrne. Spočetka je svoja dejanja Miloš tajil, potem pa je začel priznavati. Dejal je, da sam ne ve točno, koliko ljudi je pobil, kako naj potem vedo sodniki. Vsekakor pa jih je več kot 45.000, kolikor mu jih očitajo.

Miloš je bil Hercegovac. Končal je frančiškansko klasično gimnazijo v Širokem Brijegu in se vpisal na filozofijo. Na višku svoje klavske kariere je bil star nekaj čez dvajset let.

Njegov bratranec Maks Luburić je bil poveljnik vseh ustaških taborišč in še večji morilec. Po vojni je pobegnil in zdaj živi v Valenciji, kjer izdaja svoj časopis in piše spomine.

Nikolićeve knjige je nov opomin, kaj čaka človeštvo, če prepuste oblast izrodikom, kakršni so bili ustaši.

STANE KUMAR

Sonce ne išče samotnih poti

Karolina Komanič, prosvetna delavka, je predlanskim oddala žiriji za Kurirčkov festival v Mariboru svoj rokopis, literarni prvenec, in najbrž v skrbih in dvomih pričakovala, kaj bodo sklenili žiriji. Nazadnje je zvedela, da je delo primerno za tisk in nato ga je izdala Pomurska založba v Murski Soboti.

Povest Karoline Kolmanč je izpoved ženske, ki ji je vojna pobrala prav vse in zrušila v njej vse, obenem pa jo je prekalila in dvignila v boljše in plemenitejšega človeka. To je hkrati izpoved enega izmed mnogih udeležencev naše osvobodilne vojne, ki je sicer žrtvoval sebe, svojo mladost in voljo za velike cilje, toda sam je iz vojne prišel duševno in telesno strt. Marsikdo se ni nikoli več pobral, kakor glavna junakinja povesti Irena, ki se dokoplje do poklica, v katerem čuti zadovoljstvo, ko pozabi vojne grozote in vsa razočaranja, nazadnje pa si ustvari družino z ljubljanim možem, prav tako v vojni hudo preizkušenim.

Med vrsticami povesti spremljamo usodo slovenskega dekleta, ki ga okupatorji izženejo iz domačih krajev v Bosno. Tam se znajde med tujimi ljudmi v vrtincu krvave vojne, velikokrat hujše, kot je divjala pri nas. Doživi smrt obeh otrok, doživi razočaranje, končno najde svojo uteh v boju in nazadnje postane vzgojiteljica otrok brez staršev.

Kljub vsemu pa diha iz povesti upanje v lepšo prihodnost človeštva, upanje v ljudi, v vse, kar je v njih dobro. In v tem je njena največja vrednost.

MP

Zanimivosti

»Sedmina« v Cannesu

Med filmi, ki bodo zastopali Jugoslavijo na letošnjem mednarodnem festivalu v Cannesu maja letos, je tudi Klopčičev tretji celovečerni igrani film »Sedmina«. Razen Klopčiča sodelujeta v tej konkurenci tudi Tonči Vrduljak s svojim celovečernim prvencom »Ko sliši zvonove« in Aleksander Petrović s filmom »Kmalu bo konec sveta«.

Stalin med diktatorji

Britanska televizija pripravlja dramsko trilogijo o Stalinu, Hitlerju in Mussoliniju, v kateri bodo spregovorili o začetnih obdobjih njihovega političnega življenja.

»Socializem in tržišče v Jugoslaviji«

V Torinu so pred kratkim izdali knjigo »Socializem in tržišče v Jugoslaviji«. Knjiga sestoji iz sedmih prikazov jugoslovanskih ekonomistov, političnih in znanstvenih delavcev, o ekonomskih problemih, v katerih se — tako pripominja izdajatelj — široko razpravlja o Jugoslaviji in mednarodnem delavskem gibanju. Zbornik je uredil Carlo Boffito.

»Vstajenje

Josipa Visarionoviča»

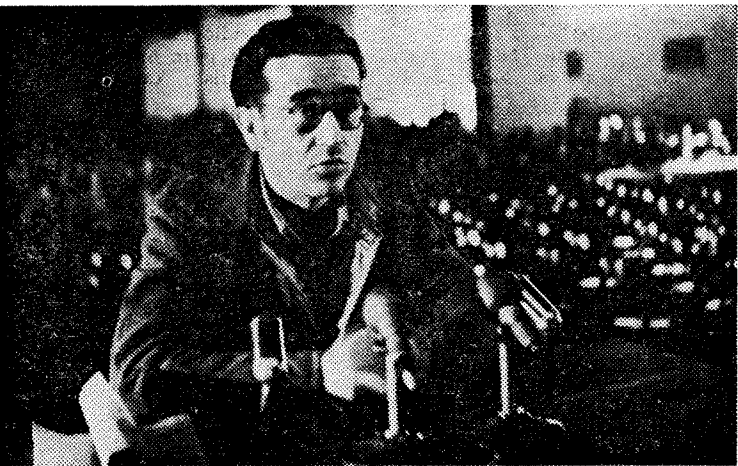
V letošnji drugi številki Komunističnega in političnega glasila KP SZ, je doktor zgodovinskih ved J. Boltin priobčil ocene nekaterih spominskih del. Boltin pravi, da te knjige v celoti omogočajo rekonstrukcijo glavnih potez v značaju glavnega poveljnika kot voditelja sovjetskih oboroženih sil v letih vojne. Trditve, da Stalin ni bil pristojen za vojaška vprašanja, da je vojno vodil po gluhusu in da je bil baje absolutno nedostopen za tuja mnenja — piše J. Boltin — so izmišljotine, ki so jih sprejeli in razširjali tudi ponarejalci zgodovine.

Društvo prijateljev zamejskih Slovencev

Na javni tribuni Vprašanje narodne bitnosti zamejskih Slovencev, ki je bila 7. marca v Mariboru, so ustanovili društvo prijateljev zamejskih Slovencev. Glavni namen društva naj bi bil poglobljanje zavesti, da smo eno ljudstvo, ne glede na meje. Začetna gmočna sredstva je zagotovil izvršni odbor zveze študentov v mariborskih visokošolskih zavodih.

»Tam, kjer se začne legenda«

Sovjetski filmski scenarist Jurij Nagibin piše scenarij za film o prvem astronautu Juriju Gagarinu, ki je pred približno letom dni izgubil življenje pri nesreči, ko je preizkušal neko novo letalo. Naslov scenarija je »Tam, kjer se začne legenda«.

Ustaški komandant taborišča Jasenovac, morilec tisočev, pred sodiščem v Zagrebu. Kdo bi mu prisodil, da je načeloval tolpi izvržkov, ki so morili iz naslade, in da je tudi sam kot izobraženec javno dajal zgled pri vihtenju krvavega bodala?

Likovna razstava učencev osnovnih šol

Ob 25-letnici smrti Karla Destovnika — Kajuha in 25-letnici pohoda XIV. divizije na Štajersko ter pod pokroviteljstvom Društva likovnih umetnikov Slovenije so na osnovni šoli Karla Destovnika — Kajuha v Šoštanjju odprli likovno razstavo učencev osnovnih šol.

Lani so na osnovni šoli Karla Destovnika — Kajuha v Šoštanjju uredili Kajuho spominsko sobo, ki si jo je ogledalo že mnogo mladih ljudi. Šoštanjčani so tega veselili in hkrati prepričani, da nikoli ne bo zamrlo zanimanje Slovencev za ustvarjanje partizanskega pesnika Karla Destovnika — Kajuha.

Ob 25-letnici Kajuhoove smrti pa so v Šoštanjju pripravili prvo likovno razstavo učencev osnovnih šol širom po Sloveniji. Na razstavi so prikazana dela učencev osnovnih šol iz Rogaške Slatine, Črnege vrha nad Idrijo, Dobja pri Planini, Prevalj, Ljubljane, Celja, Cirkovec, Hudinje pri Ptuj, Mute ob Dravi, Komende, Kostanjevica na Krki, Kranja, Poljčan, Ruš, Slatine Radencev, Zibike, Zirovnice, Trbovelj, Velenja in Šoštanjja.

Šoštanjski pionirji želijo v prihodnjih letih nadaljevati z organizacijo razstav likovnih del slovenskih pionirjev.

— M —

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

• NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH
NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI
iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

• PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!

• NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR
DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji

Partizanska ljudska pesem

Padel je, padel

Padel je, padel mlad partizan,
tam je obležal nepokopan.
V gori pod smreko truplo trohni,
veter prek njega tiho šumi.

V hišici mali mamica čaka,
kdaj mimo okna sin prikoraka
Čaka in čaka, sinka pa ni,
vstati ne morejo bele kosti.

Tone Ljubič

Imeli smo ljudi

Franciška Matičič —
Varlehova mama

Ob cesti Mengeš-Brniki leži naselje Topole. Tam je v hiši na robu vasi gospodinja Varlehova mama, ki so ji aktivisti in partizani dali ime »partizanska mama«.

Leta 1941 so k nji zahajali le redki, tako Matija Blejc in Janez Ogrin-Lojze, kasneje pa je bilo obiskovalcev vedno več. Leta 1943 sta njeni starejši hčerki prevzeli kurirske posle, medtem ko sta mlajši dve pomagali materi. Njeno delovanje sovražnikom ni ostalo povsem skrito. Zato so naredili večkrat preiskave, toda na srečo niso ničesar našli.

Domačija je bila partizanom odprta noč in dan. Gospodinja je pogostila marsikatero lačnega partizana.

Zadnja leta je preživel v postelji zaradi bolezni, umrla pa je stara 76 let.

I. L.

Andrej Smrekar

Dne 22. februarja je umrl tovariš Andrej Smrekar, doma s Kamnega, ki je zadnja leta živel v Smasti.

Že v začetku 1942 se je s sovaščani na Kolovratu sestal z organizatorji vstaje na tem območju. Pomladi 1943 so ga Italijani odpeljali v posebne kazenske delovne enote na Sicilijo. Po italijanski kapitulaciji se je priključil 1. prekomorski brigadi, nato je bil dodeljen 1. proletarski. Med drugim se je udeležil tudi bitke pri Drvarju ob nemškem napadu na vrhovni štab. Tedaj je bil hudo ranjen. Tedaj ga je tovariš Tito vprašal, če je kaj lačen in mu dal kos kruha. Iz Bosne so ga prepeljali v Italijo, kjer je bil mesec dni v bolnišnici. Po tem ko je okreval, so ga poslali nazaj v 1. proletarsko. Zadnji mesec vojne je tam hudo zbolel in je svobodo dočkal v bolnišnici. Po vojni je več let delal v Tovarni igel Kobarič, dokler ga

niso invalidsko upokojili. V grob so ga spravile vojne posledice.

Poleg zastopnikov ZB in številnih znancev ter prijateljev so se od pokojnika poslovili tudi sodelavci iz tovarne, kjer je delal.

IVAN KURINCIČ

Franc Ravtar

Sredi januarja se je ZB »Janez Skvarča« iz Celja spet poslovilo od enega izmed svojih članov, tovariša Franca Ravtarja. Pokojni je bil rojen v Cezanjevcih pri Ormožu v delavski družini leta 1911. Leta 1942 so ga okupatorji zaprli v »Stari pisarni« zaradi sodelovanja z NOB. Leta 1944 pa je postal partizan. Bojeval se je po raznih enotah NOV na Dolenjskem. Priljubljen si je čin zastavnika, po vojni pa so ga povišali v poročnika. Dobil je tudi red hrabrosti in red zasluge za narod s srebrno zvezdo.

F. G.

Anton Borštnar

Zalostno je odjeknila vest po bližnji in daljni okolici Malkovca nad Mirno, da nas je za vedno zapustil 83-letni Anton Borštnar. Veliko ljudi ga je poznalo, saj je bil vedno nasmejan in dobre volje, mnogim je pomagal iz težav. Bil je tudi vzoren kmet in vinogradnik.

Leta 1941 so se pri njem zbirali prvi pristasi OF in pripravljali upor. Avgusta 1942 so mu Italijani požgali domačijo, jeseni istega leta pa ustreli najstarejšega sina Toneta. To ga ni zlomilo. Jeseni 1943 je bil izvoljen za odposlanca na kočevski zbor.

Po osvoboditvi je sodeloval v vrsti akcij, bil je član mnogih odborov, čeprav je bil že med najstarejšimi. Toda njegovo srce je bilo mlado.

Ceprav je bil visok sneg, ga je na zadnji pot spremlilo veliko ljudi ZB Trzin pri Mokronogu je z njim izgubilo dobrega člana.

L. U.

Janez Spec

Dne 9. februarja so pokopali v Sentiidu na Dolenjskem Janeza Speco iz Zagorice. Pokojni je bil rojen leta 1898 v Sevnici ob Savi. Še kot otrok je odšel delat v zasavske rudnike, komaj 17 let starega pa so ga poklicali med I.

svetovno vojno k včjakom. Znašel se je med judenburškimi uporniki, takoj po končani vojni pa se je udeležil bojev za našo severno mejo. Nato se je vrnil v domače kraje, tik pred krvavimi dogodki v Trbovljah. Moral je po svetu za delom, vrnil se je med veliko gospodarsko krizo v tridesetih letih. Spet ni našel službe v Zasavju, zato se je zaposlil na Jesenicah in se poročil. Od tam je moral ob okupaciji nazaj na kmete. Tam se je z vso družino vključil v osvobodilno gibanje.

N. S.

Številna predavanja o splošni ljudski obrambi

Na obalnem območju je bilo doslej okoli 220 predavanj o splošni ljudski obrambi, ki se jih je udeležilo kakih 15.000 ljudi. Predavanja sta organizirala koordinacijski odbor za narodno obrambo pri obalni SZDL in Delavska univerza Koper in to za podožele, delovne organizacije, prosvetne delavce in mladino. Predavanja so bila dobro obiskana, posebno na podeželju. Tako se je na primer v Hrvatinih udeležilo predavanj več sto ljudi. Veliko zanimanje za tovrstna predavanja je bilo opaziti tudi med mladino zaključnih razredov osnovnih in srednjih šol. V predavanjih za prosvetne delavce so posvetili posebno skrb patriotski vzgoji na šolah.

M. P.

Minister pred sodiščem

Pred dunajskim sodiščem imajo senzacionalen proces. Še nikoli ni na sodišče prišlo poslušat potek obravnave toliko časnika, političnih funkcionarjev in televizijskih snemalcev. Začudena javnost je izvedela strahotna dejstva iz politične džungle. Celotno izkušeni jurist, ki predseduje sodišču, le stežka spravi na svetlo kake podrobnosti iz temnih kanalov politike hladne vojne.

Na zatožni klopi sedi karierist brez predsodkov, nekoč mogočen človek. Nevidno sedijo poleg njega še mnogi politiki, ki so mu bili prej prijatelji, a so ga nato pustili pasti.

Obtoženi se imenuje Franc Olah. Pred nekaj leti je bil še avstrijski minister za notranje zadeve, član izvršnega odbora socialistične stranke in več let predsednik avstrijskega sindikata. Njegove politične ambicije niso imele meja. Mogotec si je hotel s posebnim udarom prilastiti vso izvršilno moč socialistične stranke. Zapravi je milijonske zneske sindikalnega denarja za ustanovitev dnevnika »Die Kronen-Zeitung«, v katerem je napadal sindikat in socialistično stranko. Ta časnik je služil Olahovim osebnim smotrom ter za obrekovanje in diskriminacijo drugih politikov. Svojo funkcijo notranjega ministra je Olah zlorabil za to, da je svojemu osebnemu glasilu »Kronen-Zeitung« dostavljal umazane informacije, ki jih je dobival od državne policije, ki mu je bila podrejena. Šele v zadnjem trenutku so spoznali nevarnost, ki je grozila socialistični stranki in tudi republiki. Zato so Olaho odstavili kot ministra in mu odvzeli tudi druge funkcije. Čeprav bi mnogim funkcionarjem bilo ljubše, če bi nato Olah pustili na miru, da bi sami ne bili prizadeti, je le prišlo do sodnega procesa.

Se pred vojno je Franc Olah, ki se je učil za izdelovalca klavirjev, prišel v delavsko gibanje in kmalu postal tudi sindikalni funkcionar. Po razpustitvi delavskih organizacij po letu 1934 je delal ilegalno in je kmalu prišel do višjih funkcij. Že takrat so mnogi njegovi sodelavci opozarjali na njegovo slavohepnost in pomanjkanje tovarstva. V letu 1938 so nacisti poslali Olaho v koncentracijsko taborišče Dachau. Tisti, ki so bili skupaj z njim internirani, pravijo, da se je v taborišču zelo slabo obnašal in druge zapornike brutalno pretepal. Po osvoboditvi leta 1945, so ga njegovi sojetniki hoteli tožiti, toda posrečilo se mu je to preprečiti. Karierist Olah je hotel postati celo član komunistične partije, ki pa je odklonila njegovo sprejem. Zatem je postal zagrižen protikomunist in je s tem kaj kmalu pridobil pomembne pozicije.

Ko je leta 1950 v Avstriji prišlo do generalne stavke, je Olah organiziral oborožene pretepaške skupine proti delavcem in so ga zato vsi protikomunisti proglasili za »unaka demokracije«. Povabljen je bil v Ameriko, kjer se je seznanil z »metodami« ameriških sindikatov Z do'arji in s silo se da doseči vse — to goslo ga je navdušilo. V marmorni palači ameriških sindikatov se je Olah seznanil z velikimi voditelji »svetovnega boja proti komunizmu«. Georg Meany, predsednik CIO-ALF, kakor tudi mednarodni sekretar Jay Lovestone sta razpolagala z več sto milijoni dolarjev. Z nedavnimi preiskavami so sicer ugotovili, da ta denar ni prihajal od ameriških sindikatov, marveč od ameriške tajne službe CIA. Takrat so namreč v vseh deželah iskali zanesljive ljudi za škodljivo dejavnost proti socialističnim dežlam, proti revolucionarni enotnosti delavcev in predvsem proti

komunistom. Olah je bil navdušen in njegovi ameriški prijatelji tudi. Novo prijateljstvo pa je kmalu obrodilo sadove. Olah je dobil 10 milijonov šilingov (skoraj pol milijarde starih dinarjev) za oborožitev privatne armade. V Avstriji si je uredil tajna skladišča orožja in je zato uporabil tudi sindikalne domove. Zgradil si je tajno radiodajno in sprejemno postajo v vsej Avstriji in ustanovil tudi več podjetij. Ta podjetja so se dejansko ukvarjala s tihotapljenjem orožja. Posebno aktivna so bila leta 1965, ko je na Madžarskem prišlo do poskusa kontrarevolucije. CIA je bila zelo zadovoljna, še posebno ko ji je uspelo Olaho spraviti na položaj predsednika avstrijskih sindikatov in pozneje še za notranjega ministra. Olah je bil čedalje drznejši. Svoje osebne nasprotnike je brezobzirno odstranil. Predstojnika strokovnih svetnikov zveze sindikatov je enostavno odpustil, ker se je zavzel za pravice nameščencev. Tajinstvena, toda enostranska Olahova aktivnost je zavzemala vse večji uspeh. Zato ni uporabljal le ameriški denar, marveč se je v svoje namene vse bolj posluževal tudi denarja zveze sindikatov.

Vse to je osvetlila ta sodni proces in Olah tega niti zanikal ni. Celotno FPO, stranko, ki jo vodijo nacisti in ki vodi nenehno nacistično propagando, je Olah financiral z visokimi zneski. Potrdila za vse te zneske so bila predložena sodniku. Olah pa se pri vsem tem sklicuje na to, da so za vse te mahinacije vedeli tudi drugi vodilni politiki. To pa je vsekakor res!

Na tem procesu bodo odkrili še marsikaj in mnogim bo odprl tudi oči, kajti politika, ki preprečuje sodočlanje in kontrolo množic vodi neizbežno v smrtno močvirje.

JOHANN MÜLLER

Ivo Zorman:

Čez dvajset let bo vse drugače

(Odlomek)

Ženska ženski še nikoli ni bila pravična. Lucijo pa so ženske iz naše hiše še posebno sovražile. Spremljale so jo z mrzlimi, prezirljivimi pogledi, gospa Kosova pa je naglas izrekla nemara misel vseh, ko je dejala:

»Čarovnica.«

Grosova Slava, ki jo je spravila v hišo, se je kasneje opravičevala:

»Kaj pa sem vedela, kakšna je.«

Moški bi jo bili zagovarjali, vsi od kraja, če bi si bili le upali. Kar brani tujo žensko pred svojo ženo, pa boš imel pekel v hiši! Samo Grosov Egon je to znal.

»Punca ima srečo, da nisimo v srednjem veku,« je rekel, ko smo sedeli pri taroku. »Naše ženske bi jo zažgale na grmadi kakor pravo čarovnico.«

»Čarovnice so bile stare, grbaste in grde,« sem ugovarjal.

»V pravljicah. V resnici je bilo drugače. Kar polistajte po kaki zgodovini! Kdo pa bo sežigal staro žensko, ki je povrh še grbasta? In čemu? Kar ženo vprašajte ali pa Slavo!«

»Ne bodi nesramen, Egon!« se je oglasila Slava.

Egon pa je napravil nedolžen obraz in vprašal:

»Zakaj? Saj se samo pogovarjamo. O srednjem veku in o čarovnicah. Kajne, gospa,« se je obrnil k Heli, »da bi ne prižgali grmade, če bi bila na njej stara, grbasta čarovnica?«

»Sem videti tako kruta?«, se je skušala pošaliti Hela.

Egon pa se je zmagovalno nasmešnil in dejal:

»Vam nisem rekel? Če bi bilo na grmadi mlado dekle...«

»Egon!« se je oglasila Slava.

Posmeh pa je že izginil z Egonovega obraza. Položil je na mizo trinajstko in rekel ženi:

»Izgubila boš pagata, dragica.«

Takrat Lucije že ni bilo več v hiši. Micka se je bila vrnila iz bolnišnice, za dekletom pa je ostal samo še vznemirljiv spomin. »Toliko, da odmaknem pete, pa je že kaj narobe,« je godrnjala Micka.

Dolgo let je bila pri hiši, že takrat, ko Slave še bilo ni, ko je imel stari gospod še kavarno in so se ljudje v kočijah vozili s postaje. Delala je od jutra do večera, nikoli ni terjala počitka ali pomoči, zato je Slava kar osupnila, ko je proti koncu zime dekla nenadoma zbolela.

»Pomisli!« je rekla Heli. »Micka ne more več.«

Naslednji dan pa:

»V bolnišnico so jo odpeljali. Zdravnik pravi, da bo potrebna operacija.«

Bila je brez moči in nič si ni znala pomagati, kakor bi bila izgubila roke.

»Ob sobotah bom katero najela,« se je tolažila, potem bo pa že kako.«

Stara gospa pa s tem ni bila zadovoljna.

»Kdo mi bo pa grel pesek, ko me bo trgalo v kolienih?«, se je pritoževala.

»Bom že jaz,« je rekla Slava.

»Ko te pa nikoli ni doma. Ali si v šoli ali pa pri kakih znancih.« Zato je prišla v hišo Lucija. Egon, ki je v lovu za starinami obhodil vse hribovske zaselke in samotne kmetije in ki je vedel, kje je doma revščina, jo je poiskal v bajti, kjer je bila kopica otrok in prazna kašča.

»Gre za enkratno in čudovito literarno doživetje, z eno besedo za imenitno knjigo, in pretresljivo pričevanje o revoluciji, ki po dvajsetih letih doživlja svojo trpko revizijo,« je zapisal Dimitrij Rupel ob izidu knjige Iva Zorman »ČEZ DVAJSET LET BO VSE DRUGAČE«.

Knjiga je izšla pri zavodu Borec. Vezana v celo platno stane 29 dinarjev.

Štefič z Bukovega je skrbel za dobro voljo

Tovariš Franc Crv, po domače Štefič z Bukovega pri Cerknem, je še zdaj močan in zdrav, čeprav jih bo kmalu imel šestdeset. Med zadnjo vojno je bil orožar pri štabu 9. korpusa. Pri tovariših je bil znan zaradi šegavosti in hudomušnih šal, ki so mu nenehno vrele na dan, pa četudi je bilo še huje. Šalil se je tudi iz samega sebe, ne samo iz drugih. Naj povem, kako jo je nekoč zagodel tudi meni, ki sem bil tedaj pomočnik načelnika odseka za oborožitev tovariša Gracija Neumeskala-Paje. Tedaj, januarja 1945, smo bili v Cerknem in smo imeli kot vedno polne roke dela. Saj so skoraj vsak dan letela nad nami zavezniška letala in s pisanimi padali spuščala hrano, obleko, orožje in strelivo. Mi orožarji smo bili podnevi in ponoči na delu, da smo pišiljke najprej zbrali, nato pa odprli, sortirali in pripeljali h gasilskemu domu v Cerknem. Od tam smo jih večinoma oddali oborožitvenim odsekom divizij, ki so jih v glavnem razdelili brigadam. Toda vsega le nismo smeli in mogli kar takoj razdeliti, nekaj smo ga morali tudi poskrbiti za vsak primer. Vedeli smo tudi, da sovražnik ve za pomoč, ki prihaja, pričakovali smo, da bo to skušal prej ali slej preprečiti in nam pobrati, kar smo dobili. Zato je naš načelnik Pajo ukazal po hribih okoli Cerknega skopati podzemsko skrivališča ali bunkerje, kamor naj bi ponoči odpeljali vse odvečne zaloge. Tudi Štefič je dobil nalogo, naj nekje na prasičnem sedlu nad Planino in Kladjem naredi eno izmed skrivališč.

Nekega dne pozno popoldne sem prišel pogledat, kako napreduje njegovo delo. Našel sem ga v gostih hojah nad Kladjem, ko je v jami počival, naslonjen na lopato. Namignil sem proti jami in ga vprašal, če bo kmalu končal.

»Hudič,« je bruhnilo iz njega. »Tega pa nič ne vprašaj, če sem kaj utrujen. Pogledaj, se Nemci so obzirnejši od tebe in me sprašujejo — Tovariš, ali si utrujen?« Ko je to izrekel, me je hudomušno ošinil s pogledom.

Ni mi šlo v glavo, kako naj bi ga Nemci spraševali pri tako zapnem delu kot je bilo kopanje skrivališča za orožje in opremo. Zato sem se glasno začudil, češ, kakšni Nemci in kako.

»Kar pogledaj,« mi je odgovoril Štefič in mi pod nos pomolil rumen nemški letak, kakršne so odmetavala letala. Pobral ga je neke med smrečjem. Na njem je bilo z debelimi, mastnimi črkami v slovenščini natiskan: »Tovariš, ali si utrujen?« Pod naslovom pa je bilo besedilo, ki je partizane vabilo naj se vrnejo iz gozdov, kjer se potikajo vsi utrujeni, medtem ko jim doma žene in otroci stradajo. Zato naj se tega letaka poslužijo kot propustnice in naj se z njim javijo najbližji nemški ali domobranski posadki.

S Štefičkom sva se spogledala in se gromko nasmejala. Sele ko so nama od smeha prišle solze v oči, sva nadaljevala z delom. Prišel sem mu namreč pomagat.

SLAVKO BIZJAK

Dobro je, če veste...

● **ASPIRIN**, sedanjemu času prav posebno primerno zdravilo, je v lekarnah v prosti prodaji (brez recepta), jemlje pa se za lajšanje glavobola, zobobola, revmatičnih in se raznih drugih bolečin, dalje za zniževanje temperature, ki jo povzroča ta nahod in gripa. Aspirin proizvaja tudi naša farmacevtska industrija in ga prodaja pod različnimi imeni: Acysal («Pliva» Zagreb), Acetysal («Zdravje» Leskovec, «Servo Mihalj» Zrenjanin in «Krkac» Novo mesto), Acetisal («Hemofarm» Vršač, «Farmakos» Prižren in «Alkaloid» Skopje), Acychin («Galenika» Beograd). Ta preparat, ki so ga sintetično pridobili že 1898. leta v nemški tovarni Bayer, se prodaja pod zaščitnim imenom: Aspirin. Aspirin je danes zelo važno zdravilo in spada med zdravila, katerih proizvodnja je na svetu največja. Proizvajata ga tudi še »Jugodietetika« v Zagrebu in »Bosnalijek« v Sarajevu pod imenom »Andol« oziroma »Nihol«. Vse te preparate jemljemo po potrebi, po nekaj tablet na dan. Če se aspirin jemlje daljšo dobo, utegne človeku škoditi, zlasti še, če se uživa v pretirano velikih količinah.

● **UMETNO OPLAJANJE** ZIVALI ima precej dolgo zgodovino. Po najstarejših podatkih so že Asirci, 800 let pred našim štetjem, poskušali umetno oplajati kobile. Našli so neke zapise, po katerem je neki Arabec v XIV. stoletju umetno oplodil svojo kobilico. Potemtakem so bile — vse tako kaže — prav kobile prve domače živali, ki jih je človek umetno oplajal. Menijo, da je bil prvi človek, ki se je sistematično ukvarjal z umetnim oplajanjem živali Italijan Lazzaro Spallanzani; on je v XVIII. stoletju izvedel uspešne poskuse umetnega oplajanja šah, rib in kuncev. V Jugoslaviji so začeli umetno oplajati živali — krave, ovce in kobile — 1946. leta.

● **KAVIAR** je nasoljena, očiščena ribja ikra, večinoma ikra jesetra, kečige, beluge in lososa. Največ kaviarja pridobivajo v ZSSR, ker so Kaspijsko in Črno morje ter njuni pritoki nenavadno bogati prav s temi ribami. Kaviar je po kemični spojin podoban piščjemu jajcu, po redilnosti pa ga močno prekaša. Kaviar je prava zakladnica redilnih snovi visoke biološke kakovosti, saj vsebuje 2 odstotka lecitina, več kot 4 odstotka holestrola, 25 odstotkov maščobe, bogate s bistvenimi, nenadomestljivimi maščobnimi kisljinami, dalje precejšnje količine vitaminov A in spojine železa, fosfora in železa. Njegova kalorična vrednost je velika: 250 do 300 kalorij na 100 gramov.

● **PERUTNINARIJI V VELIKI BRITANiji** imajo letno približno 5.000.000 dolarjev škode in sicer »po krivdi« kokiši. Opazili so namreč, da se nekatere kokiši v trenutku, ko zneže svoje jajce, dvignejo kolikor mogoče visoko na prste, tako da pade jajce s približno 17-centimetrovske višine na tla. To povzroča na jajcih razpokline in zmanjšanje tržne vrednosti takih jajc.

● **V RDEČI PESI** je 6,8 do 9,4 ODSOTKA SLADKORJA in sicer majone izključno navadnega sladkorja. Rdeča pesa je podvrsta sladkorne pese, ki vsebuje do 18 odstotkov takega sladkorja. Značilna temna rdeča barva rdeče pese je posledica betaína, nestrupene kristalne snovi (alkaloida), ki jo vsebuje pesa.

● **NAJDRAGJE VINO NA SVETU** je francosko vino Chateau Lafite Rothschild iz 1809. leta, katerega steklenica stane okrog 100 dolarjev ali 125.000 starih din.

● **SONCE IZZAREVA NEZNANSKO VELIKO KOLIČINO ENERGIJE**. V 24-ih urah se teža sončne materije zmanjša za 360 milijard ton. Do Zemlje prideta manj kot dve milijardini te ogromne energije, vendar pa sprejme Zemlja v enem letu toliko kalorij, da moramo sprejeti količino kalorij zapisati s številko 13 in ji dodati 23 ničel. Kako velika je ta količina, nam utegne ponazoriti primerjava: da bi dosegli enako količino toplote, bi morali sežgati 200 milijard ton črnega premoga.

● **TOPILOTA NA MeseCU** se dvigne do plus 140 stopinj C in pade do minus 150 stopinj Celzija. Na Meseču je neznanost vroče, ko sije na mesečevo površino sonce, neznanost mraz, ko je na Meseču noč. Tako velika razlika v toploti je posledica dejstva, da Meseč nima ozračja. Na Zemlji deluje ozračje kot izolator (neprevodnik) oziroma kot stabilizator (naprava, ki ohranja stalnost) toplote. Ozračje ne dopušča, da se toplota površine ponoči ohladi preveč. Vedeti pa moramo še, da je tako velika razlika v toploti na mesečevi površini možna sprito tega, da traja en dan (t. j. dan in noč) na Meseču — 708 ur.

● **PRED KRATKIM SO UGOOTOVLILI**, DA JE V ZENSKIH DLAKAH VEČ ZLATA KO V MOŠKIH DLAKAH. Vsebinska zlata in drugih kemičnih prvin v dlakah so ugotovili z obsevanjem v nuklearnem reaktorju. Tako so ugotovili, da je v ženskih dlakah mangana, baker, jod, živo srebro in zlato. Prav malo verjetnosti pa je — so ugotovili — da bi imela dva človeka dlake z isto kemično sestavo; ta verjetnost je enaka razmerju — 1:10.000, kar pomeni, da gre za verjetnost, ki je enaka verjetnosti, po kateri bi lahko iz vrčice z 10.000 srni kave, med katerimi je ena, ki ni kava, izvlečemo prav to eno zrnce.

Žargijeva mama - sedemdesetletnica

Rodila se je 12. marca, pred sedemdesetimi leti, v kmečki družini na Štajerskem. Ni imela rožnate mladosti kot jo niso imeli nikoli otroci revnih kmetov. Od ranega otroštva je morala trdo delati, vse do takrat, ko smo jo srečali v temnem kletnem stanovanju na Kotnikovi ulici v Ljubljani kot hišnico.

Življenje jo je samo pripeljalo

Jeseničani proti ločitvi

Na nedavnih rednih letnih konferencah organizacij združenja borcev NOV so med drugim razpravljali tudi o tem, ali naj se organizacije rezervnih oficirjev in podoficirjev loči od ZZB NOV, ali pa naj še nadalje ostane v sedanjih organizacijskih oblikah.

V devetih organizacijah ZB jeseniške občine, na sestankih organizacij ROP, na sestanku občinskega odbora ZZB NOV občine Jesenice in komisije ROP so bili soglasni v tem, da ostanejo rezervni oficirji in podoficirji še nadalje v sestavi ZZB NOV.

Jeseniški borci, oficirji in podoficirji, to stališče utemeljujejo z naslednjimi razlogi: praksa je pokazala, da ni nobene potrebe po ločitvi, posebno ne tam, kjer je bilo že doslej plodno sodelovanje oziroma razumevanje. Z ločitvijo organizacije ROP bi verjetno prišlo do povečanih izdatkov, pojavili pa bi se tudi novi problemi kot so prostori za pisarne, problem nastanitve uslužbencev (čeprav honorarnih), nekateri bi morali članarino plačevati v dveh organizacijah ipd.

Tekmovanje invalidov - kegljačev

Predstavniki športnih društev invalidov Kopra, Izole in Pirana so se sestali na izredni seji športnih društev Invalid dne 24. II. 1969 in

Zimske igre v Mojstrani

Nedavno je bilo v Mojstrani tekmovanje invalidov SRS v veleslalomu. Organizatorju Zvezi za šport in rekreacijo invalidov, Slovenije je tudi letos uspelo dobro organizirati to tekmovanje. Nastopalo je 57 smučarjev invalidov po kategorijah invalidnosti iz vse Slovenije. Sodelovali so tudi Avstrijci. Nastopali so smučarji iz Kranja, Kamnika, Jesenice, Ljubljane, Skofje Loke in Maribora. Slalom za republiko prvenstvo je bil dolg 700 m z dvajsetimi vrati in 140 m višinske razlike. Rezultati:

Nadkolenška amputacija: Stržinar, Skofja Loka 1:29,9, Egger in Schwanter 1:33,9, oba iz Avstrije, Kos, Ljubljana 1:47,8, Koblar, Jesenice 1:52,5, Wirmbrand, Avstrija 1:55,7, Tomc, Kranj 9:57,5, Iglič — Kamnik 2:01,5, Tomič iz Beograda 2:15,01, Prah Avstrija 2:57,2.

podkolenška amputacija: Bevc, Kranj 1:31,8, Edner, Avstrija 1:39,3; amputacija roke: Wellenberger 1:22,5, Koder, Kranj 1:33,0, Flakuš, Maribor, 1:51,9, Naglica, Kamnik 2:01,5.

trdo kolenko: Furlan, Jesenice 1:15,4, F. Furlan 1:22,2 in Meglič 1:38,2, vsi iz Kranja, Seško, Maribor, 1:42,4, Turin, Kamnik 2:07,6. poškodbe pod 50% invalidnosti: Udir 1:18,8, Zupan 1:19,7, oba iz Kranja, Frelj Ljubljana 1:37,3.

nad 50% gluhonemi: Glažar 1:18,4, Rot 1:27,5, Jerman 1:39,3, Miškar 1:44,9, vsi Ljubljana. Organizator tekmovanja je dobro izpeljal republiko prvenstvo smučarjev Slovenije. Posebno priznanje zasluži neumorni in požrtvovalni Bojan Hrovatin. Zimske igre so ponovni dokaz, da invalidi Slovenije smotno gojijo šport in da so vrata odprta vsem invalidom. Tradicija iger se vedno bolj širi, ter utrjuje medsebojne vezi.

Ob koncu tekmovanja je predsednik Miro Vesel podelil najboljšim smučarjem pokale v trajno last.

VINKO BOVCN

na pravo pot, v osvobodilno gibanje, že leta 1941. V njenem stanovanju so se sestajali aktivisti, tam so tiskali matrice za »Poročevalca«, prenočevali ilegalci, tam so zbirali opremo za partizane. Njeno stanovanje je postalo kar sestavni del Centralne tehnike...

Svoje skromno imetje je nosila iz hiše in zamenjavala razne predmete za hrano, da je lahko nahranila številne goste. Ni ji bilo žal lepo vezenih prtov, ne drobnih spominkov in ne perila, samo da je lahko pomagala partizanom. Ni odnehala, ko ji je padel sin kot partizan, v sebi je potlačila bol in še bolj vneto delala dalje.

Te dni, ko praznuje sedemdesetletnico, ji želimo še veliko sreče in osebnega zadovoljstva z željo, da bi z močnim vred lepo preživela jesen življenja.

MICA

Praznik v Ravnah pri Šoštanju

ZB Ravne pri Šoštanju je letos, ko se spominjamo 25-letnice pohoda 14. divizije in Kajuhove smrti, svoj krajevni praznik še posebno svečano praznovalo. Proslave, ki je bila v tamkajšnji osnovni šoli, so se poleg drugih predstavnikov udeležila tudi udeleženci pohoda 14. divizije Stane Režen in Milan Pugalj, občinski odbor ZZB NOV Velenje pa je zastopal spomeničar Franjo Nagode-Frenk.

V kulturnem programu so sodelovali pionirji štirirazredne šole v Ravnah in pod vodstvom upravitelja šole Franca Hudomala izvedli pester program, domača harmonikarja Tonček Sušec in Herman Pergovnik pa sta zaigrala nekaj partizanskih pesmi in narodnih viž. Najbolj zanimiva je bila oddaja »Pokazi, kaj znaš« s temo »14. divizija«, v kateri so pionirji 3. in 4. razreda pravilno odgovorili na vseh 30 zastavljenih vprašanj. Po zaključku programa je bilo ob zvokih domačega kvarteta Antona Gorška veselo rajanje vaščanov, ki so tokrat že enajstič praznovali svoj krajevni praznik.

M. V.

Politični razgledi

Richard Nixon se je komaj mesec dni po prihodu v Belo hišo že odpravil na uradno potovanje v tujino. Človek, ki se je med »desetletno hojo skozi puščavo« — od tistega časa, ko je bil podpredsednik, pa do dne, ko je postal predsednik ZDA — navadil stroge poslovnosti, je iz potovanja, ki naj bi bilo nadvse slovesno in ceremonialno, naredil obisk poslovnega človeka. Slovesnosti so bile kar se da kratke, tako da so se državniki čimveč pogovarjali: k temu jih je silil tudi skopo odmerjen čas.

Zahodna Evropa kot najmočnejša zaveznica Združenih držav Amerike, je pričakala ameriškega predsednika v zelo slabem stanju: v notranjih sporih, ki so se še povečali z »afero Soames«, pripetljajem z britanskim veleposlanikom v Parizu, ki je vsebino dokaj spodbudnega pogovora z de Gaullem posljal v London, tam pa so ga narobe razumeli, tako da je premier Wilson sklepal, da mu jo hoče general spet zagosti.

Razumljivo je, da so vsi gostitelji — od belgijskih do britanskih in francoskih, od zahodnonemških do italijanskih — skušali prepričati gosta o svojem »pravu«. Toda v večini primerov so naleteli tako rekoč na gluha ušesa. Nixon jih je prišel poslušati, ne pa jim pritrjevati.

Tako je v Belgiji, kjer je sedež NATO, bolj govoril o politiki kot vojaških zadevah. (Tako naj bi NATO bolj skrbel za čiščenje zraka kot za oboroževanje.) Zaveznikom v NATO je tudi obljubil, da se bodo ZDA zmerom posvetovala z njimi, kadar se bodo pogajale z ZSSR. Ni pa pristavil, ali se bodo po teh nasvetih tudi ravnale.

V Veliki Britaniji je sicer govoril o »posebnih odnosih« med ZDA in Veliko Britanijo, o misli, ki je bila Churchill tako pri srcu, vendar je bilo vsem jasno, da bo Amerika odslej ravnala z Anglijo kot z vsako drugo evropsko državo. Zakaj? »Da bi imela proste roke pri pogovorih z ZSSR,« je rekel ameriški veleposlanik v Londonu David Bruce.

Zahodnonemške politike je tako rekoč prisilil, da so mu obljubili podpis pod sporazumi o neširjenju jedrskega orožja. Ko so Nemci prosili za pojasnila, je Nixon vztrajal pri svo-

Nixon v Evropi

jem, tako da so ga naposled vprašali, ali bodo ZDA zajamčile varnost Nemčije, če bi NATO prenehal obstajati. To jim je Nixon obljubil. V Zahodnem Berlinu je sicer rekel, da se »počuti kot doma«, vendar je dal vedeti, da Ameriki ni do tega, da bi Zahodna Nemčija izzivala vzhodno sosedo, predvsem pa ne Sovjetsko zvezo.

Med obiskom v Italiji mu je predsednik Saragat govoril predvsem o italijanski želji, da navežejo stike z Ljudsko republiko Kitajsko. Tudi tokrat je Nixon poslušal, čeprav je že od prej znano njegovo stališče, se pravi, da je zoper sprejem LR Kitajske v OZN.

General de Gaulle, zadnjega še živega voditelja štirih velesil iz druge svetovne vojne, Nixon že dolgo občuduje, pa tudi francoski predsednik mu je zelo naklonjen. Govorila sta o velikih problemih: Bližnji vzhod, odnosi med Vzhodom in Zahodom, denarni problemi, Evropa, skupna obramba itd. V nekaterih zadevah sta se ujela, v drugih pa ne. Francija je namreč kar dobro povezana z Vietnamom, se pravi s severnim in južnim delom. Poleg tega so pogajanja v Parizu. Potemtakem bi bila lahko še naprej koristna ali koristnejša posrednica za dosego miru. Glede Bližnjega vzhoda pa se Nixon boji, da bi Izraelci z nenadnimi kazenskimi pohodi na prestolnice sosednjih arabskih držav izzvali ZSSR, tako da bi bil spopad med super silami neizogiben. Zato sta se de Gaulle in Nixon sporazumela o nujnosti dogovora štirih velesil glede Bližnjega vzhoda.

Po vsem tem je mogoče sklepati, da Nixona ne briga, ali se njegovi evropski zavezniki pripravijo med seboj, zanj je pomembno le to, da je Evropa na strani ZDA. Vendar pa je bilo jasno še nekaj drugega: Evropa je sicer res druga industrijska in politična sila na svetu, vendar le tedaj, če je enotna. V sedanjem položaju si ne more misliti, da ima kaj »teže«. Amerika se bo posvetovala z evropskimi zavezniki, potem pa se bo odločila — v soglasju s Sovjetsko zvezo.

Glede odnosov s Sovjetsko zvezo se Nixonova politika precej razlikuje od Johnsonove. Prejšnji predsednik se je zagrizeno lotil kakšnega sporazuma, češ da je sklenitev enega sporazuma že samo po sebi dobra stvar. Nixon misli drugače. Po njegovem mnenju je premalo, če Moskva pristane na zmanjšanje oboroževanja. Gre mu za to, da bi bila pripravljena zmanjšati napetost povsod, kjer je položaj kritičen. Johnson se je na primer »kot pijanec plot« oklepal misli, naj bi se ZDA in ZSSR odrekli gradivi protiraketnih obrambnih sistemov. Nixon se resda ogreva še za takšen sporazum, vendar hoče naprej: takšen sporazum naj bi bil začetek v splošno razorožitev in uvod v reševanje tistega, čemur pravi njegov svetovalec za zunanje politične in obrambne zadeve Kissinger »strukturni problem«, se pravi odstranili naj bi žarišča sporov, ki so se rodila ali v razcepljenosti (Nemčija) ali v spopadu (Bližnji vzhod).

V tem je tudi bistvo presenečenja, ki ga je »novi Nixon« zbudil v Evropejcih — tudi na Vzhodu. V nekaj dneh evropske turneje je odlično odigral vlogo političnega managerja, ki ne mara izgubljati časa z idejnim razglabljanjem, marveč se loteva konkretnih problemov, in to ravno tistih, ki ga najbolj zanimajo, ki ga najbolj vznemirjajo.

Ure in ure praktičnega dela, razprav o nujnih zadevah, katerih vsaka je po svoje dovolj zapletena, obenem pa nekakšna splošna deflacija ideologij, ki se pojavlja v svetu, daje sodobnim politikom malo časa za pripravo govorov, tako da so se odrekli geslom o »komunistični nevarnosti«, ali »prekletstvu kapitalizma«. Ne utegnejo, ne verjamejo v takšne reči, in namesto da bi se medsebojno sovražili, se skupaj bojijo problemov, ki jim tako rekoč uhajajo iz rok: obnovitev tekmovanja v jedrskem oboroževanju, vnetljiv položaj na Bližnjem vzhodu, vietnamska vojna, demografska eksplozija v nerazvitih deželah in naraščajoči vpliv antiindustrijskega maoizma.

Vendar je Nixonov obisk v Evropi tudi udarec za zahodno Evropo, za njene voditelje in njihovo politiko. Čedalje bolj postaja jasno, da super sili ne nameravata ravno preveč upoštevati mnenja svojih zaveznikov, zlasti če so se tako razcepljene, kot so danes države zahodne Evrope, še posebej članice Evropske gospodarske skupnosti na eni strani in Velika Britanija na drugi.

V tem jim je vedenje Richarda Nixona oster opomin.

STANE IVANC

Mihailo Marić: Za kulisami emigracije

V korak s časom

REFERAT O RADU PREMA ZEMLJI

Kongres JDS - 1966

Dane i Gospodo, dragi prijatelji,

Osobita mi je čast sto mi je Glavni odbor poverio da govorim o temi rada Saveza prema zemlji i u zemlji, jer je to jedna od centralnih tema ovog Kongresa jedno od najvažnijih polja delatnosti Saveza. Sve sto radimo, svi napori koje ulažemo, sve žrtve koje podnosimo sve se to čini u cilju pripreme za nas najvažniji zadatak: rad u zemlji, ~~u zemlji~~ - za slobodu i bolju budućnost jugoslovenske ~~zemlje~~ *zemlje*.

5. JOŠ NEKE ODREDBE
STATUTA SÁVEZA

Tako se u tački 2, podtačka d/, napominje, da "licima odgovornim za povrede javnog morala i kriminalne presteupe nema mesta u redovima Saveza".

bilo Glavnog tajništva (kad Zemaljskog odbora nema).

Glavni tajnik:

Roko Kaleb

Faksimile dveh »dokumentov« — poročila in statuta JDS — s kongresa Južnoslovenskega demokratskega saveza leta 1966 v Opladnu.

pa je spoznal, »da ni nobene druge možnosti razen demokracije«.

Tiste besede o evoluciji ustašev ter njihovem vključevanju v JDS je Stanković rekel Petroviću po tistem, ko se je v Berlinu sestal z dr. Brankom Jelićem, starim ustaškim emigrantom. Dodal je:

»Od Jelića lahko pričakujemo, da bo prešel z ustaških pozicij v vrste naše organizacije...«

Tudi glavni tajnik Roko Kaleb ima takšno stališče glede zbiranja ustašev v JDS. Povezan je z Mirkom Peranom, ustaškim emigrantom, ki živi v Dortmundu. Peran je govoril na Paveličevem grobu ob nekem emigrantskem shodu, pred vojno pa je bil »človek za zvezo« med ustaši in ljutičevci.

Zbiranje raznobarnih starih emigrantov v novo stranko je le eden izmed problemov emigrantskih voditeljev JDS.

Največji problem je namreč »delo« z ljudmi iz domovine. Pri tem sicer ne izbirajo sredstev, toda uspehi so dokaj ključni.

Novosadski profesor
in beograjski ekonomist

»Danes sem kosil pri Gruji. Ko silo je bilo prirejeno v čast nekega novosadskega profesorja,« mi je pisal Nenad Petrović. »Na večer-

ji, ki je bila izredno bogata, je neki beograjski ekonomist uprizoril pravcati boj...«

Emigrantom se z raznimi prijemi posreči, da zgrabijo v svojo družbo ljudi, ki iz tega ali onega razloga potujejo v tujino: povabijo jih na kosilo ali na večerjo, da bi se pogovorili z njimi.

V prvem primeru, ki mi ga je Slobodan Petrović pozneje podrobneje opisal, je novosadski profesor, ki se je do siteda najedel in napil renskega vina, začel blebetati o vsem mogočem, naposled pa spregovoril o negativnih pojavih v svojem mestu, se pravi v okolju, v katerem doma živi.

Emigranti so uživali v profesorjevem sarkazmu, omamljeni »gost« pa je govoril o vsem mogočem, tudi o tistem, kar so mu emigranti spretno nastavljali kot »temo« pogovora. Tako je profesor — če že ne drugega — dal emigrantom »duševno hranilo«, ki jo njihovi »politični apetiti« tako poželjivo gol-tajo.

Z ekonomistom iz Beograda je bilo nekoliko drugače. Med večerjo se je takoj po predjedi razvila ostra politična polemika. Neki emigrant je začel govoriti o negativnih pojavih, o katerih je sicer pisal jugoslovenski tisk, seveda pa jih je »serviral« po svoje, po emi-

grantsko. Drug emigrant je bolj ali manj odkrito napadel jugoslovensko gospodarstvo, poudarjal »nereseni problem jugoslovenske brezposelnosti« ter napovedoval bližnji polom gospodarske in družbene reforme.

Potem se je oglašil še tretji, seveda z negativnimi besedami. Beograjski ekonomist je naglo vstal iz mize. Tako je nekako zviška dal emigrantom lekcijo.

»Gospodje, o slabih straneh življenja v Jugoslaviji se dostikrat pogovarjam. Vendar med nami, doma! Zunaj domovine in z vami, oprostite, o tem ne bom govoril!«

Oglasili so se emigranti:

»Zakaj? Mar ne smeš? Kaj se bojiš Udbe?«

Ekonomist iz Beograda je mirno nadaljeval:

»Ne, ne bojim se, saj o tem govorim tudi na javnih sestankih v domovini. Toda moje dostojanstvo bi bilo prizadeto, če bi se o tem pogovarjal z vami. Slabih stvari gospodar ne nosi iz hiše. Negativni pojavi pri nas so prehodni, minljivi, o tem ste lahko kar prepričani, in sami, brez vas, bomo lahko oprali »umazano perilo«. Ne bom ga razkazoval pred vami...«

Brez pozdrava je zapustil omizje v Grujini kavarni.

(Konec prihodnjic)

Okrogle
in oglate

● CELO GRIPA MU HODI PRAV — Zahodnonemški kancler Kiesinger, ki ga študentje hudo napadajo in mu očitajo, da je v Hitlerjevih časih nacist, se je pritoževal na banketu Združenja industrijev v Kölnu: »Toda ne samo študentje, tudi profesorji agitirajo in hujskajo na neredne in to je tista azijska gripa, ki se loteva sveta...«

● VZROK POTRTOSTI — Član kar »BZ« je napisal o nekem politiku: »Zelo ga je potrla — spoznal je samega sebe.« To je, kljub vsemu, vršina!

»To, kar mi je v življenju uspelo, ni slabo. Toda tisto, kar mi ni uspelo, bi bilo gotovo še boljše.«

dr. Albert Schweitzer,
nemški zdravnik

● LAZJE MU JE — Prejšnji predsednik ZDA Lindon Johnson je izjavil, ko se je poslavljaj od predsedniškega stola ter se umaknil v zasebno življenje: »Zdaj so za vse, kar se dogaja, prevzeli odgovornost drugi. Meni je lažje...« Lepo! Pahnili je voz v brozgo, zdaj naj ga izvečejo drugi, kakor pač vedo in znajo!

● KUZNA UMETNOST — Šef ameriške finančne službe N. Johnson je nedavno dejal o svojih kupcih: »Mnenje kakšnega komiteja je po navadi še slabše ko mnenje njegovega najneumnijšega člana.«

● KRIVICNI ZAKONI — Italijanski list »Tempo« obravnava velike in male afeze, ki v zadnjem času razburjajo italijansko javnost. V nekem takem članku je bilo pred kratkim rečeno: »Zakoni so kakor pajčevina-te mreže, v katere se ujamejo mušice in bolhe, medtem ko se ose in čmrlji skozi pregrizejo.«

»Človek je edina žival z vrojeno naklonjenostjo, da je sam sebi najhujši sovražnik.«

Alec Comfort
francoski zoolog

● POSEBNA POSLANSKA FRAKCIJA (del kakšne skupnosti). V Nemčiji je veliko število nezakonitih otrok, kar je posledica dolgotrajne vojaške okupacije te dežele. Ti otroci so že veliki in so že ustanovili svoje združenje. Njihov predsednik Ritig je prerokal na nekem sestanku v Berlinu: »Trenutno je menda še sramotno biti nezakonski oče, biti nezakonski sin ni več nikakršna sramota. Pripravljamo se, da bomo leta 1973. leta stopili v nemški parlament kot posebna — poslanska frakcija.«

● NOVIH DESET BOŽIHN ZAPOVEDI — Po nedavnem prevratu v Braziliji so uvedli najstrožjo cenzuro. Izdali so tudi deset božjih zapovedi o — cenzuri. Ena teh zapovedi ukaže: Prepovedano je pisati o cenzuri. Mnogo časnika je, sprito cenzure samovlade, na cesti. Lastnico in dva direktorja velikega lista »Correio de Manha« so zapirali zaradi naslednjih v omenjenem listu objavljenih vrstic: »Nismo prepričani, da je potrebno zrušiti demokracijo z izgovorom, da jo je potrebno rešiti. Zavračamo filozofijo, po kateri je treba zažgati vso hišo, da si človek prižge cigaro.«

»Na zemljo se mora spu-
stiti tema, da lahko zvez-
de zasijejo s polnim sija-
jem.«

Winston Churchill
britanski državnik

● TELEVIZIJSKA TETKA — Novosadska igralka Mija Adamović pogosto nastopa v beograjski televiziji. Mija je edina »podčelanka«, ki ima uspehe v našem glavnem mestu. To je bilo za mnoge uganka, uganka vse dotlej, dokler niso zvedeli, da ima Mija v Beogradu močno TV-tetko, znano urednico TV-oddaja Zoro Korać. Zdaj pravi v Beogradu: »Lahko si svetnik, če je tvoj oče — bog.« Zora Korać bržkone ni edina TV-tetka...

● »ČIM BOLJ POZNAM LJUDI, TEM BOLJ LJUBIM PSE,« pravi neki angleški pregovor.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze borcev NOV Slovenije — Zavod »Boreca«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Pisk in kliseji ČGP »DELO«, Ljubljana, — Pomiščeva 1 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1800 dinarjev oziroma 18 N-din — Posamezna številka stane 40 din oziroma 40 N-par Za inozemstvo stane »TV 15« 30 N-din — Naročnino pošiljate na naslov: Uprava »TV 15« Ljubljana, Beethovnova 10. priložite, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21.901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo

Nekdanjega kralja Petra II. polagoma zapuščajo tako privrženci iz Jugoslavije kot tudi nekateri tuji zaščitniki. Tako na primer je neka antagonistična skupina v emigraciji postavila Tomislava Karadjordjevića za kandidata »na kraljevski jugoslovanski prestolu«.

»Ljubezen« med
Karadjordjevići

Skupino s svojim »regentskim glasom« podpira tudi nekdanji princ Pavle, ki nikakor ne more odpustiti Petru, da ga je vrgel z namestnikovega prestola. Zato Pavle Karadjordjević iz Švice preko Münchna podpira Petrovega tekmeča — Tomislava.

»Monarhistično krilo« emigracije se cepi na tri dele. Med emigrantskimi voditelji so namreč tudi takšni, ki se zadnje čase ogrevajo za najmlajšega Karadjordjevića — Andreja.

Tako se emigrantske organizacije, frakcije in skupine zapletajo v umazane račune, ki naj bi bili narejeni tako, da bi pač dobiček pobrala tista, ki bi spravila na prestol — ki ga ni — enega izmed Karadjordjevićev: ali Petra ali Pavla ali Andreja.

V boj za prestol se vmešujejo tudi emigrantski »republikanci«, kar dokazuje dejavnost Južnoslovenskega demokratskega saveza. Pri svojem manevriranju se naslanja zdaj na eno, zdaj na drugo stran, skuša dobivati nove člane in se tako »krepite«.

Ravno zaradi tega je vodja JDS Slobodan Stanković-Čata prišel na dan z »modro parolo« o evoluciji monarhistov v republikance, fašistov v demokrate, in zato vabi v JDS tudi nekdanje ljutičevce in četnike.

Pa tudi druge...

Ustaši v JDS

»Poglej na primer mene,« je Stanković govoril Nenadu Petroviću. »Če sem jaz kot nekdanji ljutičevac postal sodoben človek, tako da stopam v korak s časom, potem bi tako lahko storili tudi ustaši. Ne smemo biti preveč ozkosrčni...«

Nenad Petrović se je prepričal, da JDS kot »nova stranka« ne zbira okoli sebe samo ljutičevce, marveč tudi ustaše, že na tako imenovanem kongresu v Opladnu, ki se ga je bil tudi sam udeležil kot »delegat«.

Med »kongresno razpravo« je neki Svetislav Topić iz Hama javno izjavil, da je bil prej — med vojno in po njej — ustaš vendar

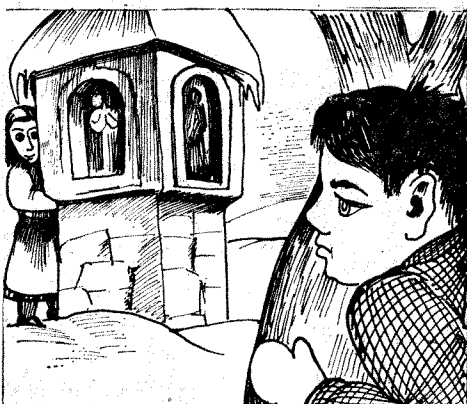
PIŠE: ANA KUCELJ

JANEZOVA ČETA

RIŠE J RAVNIK

91. Imel je štiri javke. Pošto je oddajal ob torkih in petkih. Najprej je vzel pisma pod vogalnim kamnom pogorele gostilne v Strmcu, nato jih je nesel pod strešno deščico znamenja pri Zavrhu in vzel pisma, ki so bila naslovljena drugam, šel uro daleč do cerkve svetega Martina, potem pa še pod hribom do samotne kapelice. On je to opravil podnevi, ponoči pa so pošto vzeli partizanski kurirji ali pa terenski obveščevalci. Oni so tudi prinesli pošto od drugod, a niso vedeli drug za drugega. Tudi Mirče včasih ni mogel oddati pošte, ker je bil kdo v bližini javke.

92. Največkrat je robantil čez svetlolaso dekle, ki ga je večkrat opazovalo v bližini kapelice. Sele po osvoboditvi sta se na neki prireditvi spoznala in si povedala, kako sta se takrat jezila. Mirče je dejal, da ga je zasledovala neka frklja, zato ni mogel priti do kapelice. Ona pa je povedala, da se je okrog kapelice smukal neki smrkavec in ona ni mogla opraviti svoje naloge. V resnici pa je bilo tako, da je eden ali drugi prišel na javko malce prezgodaj ali prepozno in tako sta skoraj trčila skupaj. Oba sta se od srca nasmejala ob spominu na dogodek.

93. Enkrat pa je le malo manjkalo, da bi ga bili belčki razkrinkali. S starimi smučmi je že obhodil tri javke, ostala mu je le še ona pri cerkvi. Ze je vtaknil pod kamniti prag nekaj pisem in enega vzel, ko sta se pojavila pred cerkvijo dva domobranci. Poznala sta ga, zato sta ga takoj prišla. Utegnil je le še toliko, da je med navideznim popravljanjem hlače potisnil pismo za pas. Spraševala sta ga, kaj išče. Odgovoril je, da se smuča, pa so se mu odpele hlače in se je ustavil. Ukazala sta mu, naj si sname smuč in gre z njima v farovž. Tam je bilo še več znanih domobrancev.